

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 16.

Tisdagen den 28 februari.

Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden n:is 11 och 12 samt lagutskottets utlåtande n:o 21.

§ 3.

Ordet begärdes af

Herr Zetterstrand, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att lagutskottets nu sist föredragna utlåtande n:o 21 måtte på listan för morgondagens plenum uppsättas först bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande af åtgärder för inskränkning af uppläsandet af kungörelser i kyrkorna.

§ 5.

Herr *J. Nydal* afgaf en motion, n:o 219, om ändring af 49 och 53 §§ regeringsformen samt 6, 7, 8, 10, 28 och 33 §§ riksdagsordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Andra Kammarens Prot. 1905. N:o 16.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *K. Karlsson* i Mo under 4 dagar från och med den 1 mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,43 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Onsdagen den 1 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne februari.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet läkareintyg, så lydande:

Att riksdagsman *Karl Hulcrantz* för närvarande befinnes lida af en försämring af en gammal sjukdom (nephrit, chronica), hvartill antagligen bidragit bekymren öfver ett svårt sjukdomsfall inom familjen, och att han på denna grund ej kan anses utan fara kunna under de närmaste dagarne återvända till riksdagen, varder härmed på heder och samvete intygadt.

Björnö den 27 februari 1905.

B. Brelín,
legit. läkare.

§ 3.

Enligt förut fattadt beslut företogos nu val af ej mindre tjugufyra valmän för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor än äfven sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter omröstningarnas slut hafva blifvit utsedde till

valmän:

herr vice talmannen	<i>P. Pehrson</i>	med 164 röster,
»	<i>H. Andersson</i> i Västra Nöbbelöf	» 164 » ,
»	<i>A. C. Bökelund</i>	» 164 » ,
»	<i>C. A. Danielsson</i>	» 164 » ,
»	<i>R. Ekholm</i>	» 164 » ,

herr <i>J. G. Forsberg</i>	med 164 röster,
» <i>A. Hansson</i>	» 164 » ,
» <i>A. Henricson</i>	» 164 » ,
» <i>P. Hörnstén</i>	» 164 » ,
» <i>J. P. Jansson i Saxhyttan</i>	» 164 » ,
» <i>J. Johansson i Bollnäs</i>	» 164 » ,
» <i>P. A. Larsson i Säby</i>	» 164 » ,
» <i>L. Lindewall</i>	» 164 » ,
» <i>L. P. Mallmin</i>	» 164 » ,
» <i>S. A. K. Natt och Dag</i>	» 164 » ,
» <i>P. Nilsson i Bonarp</i>	» 164 » ,
» <i>C. Persson i Stallerhult</i>	» 164 » ,
» <i>O. Persson i Killebäckstorp</i>	» 164 » ,
» <i>J. Sjöberg</i>	» 164 » ,
» <i>N. Svensson i Olseröd</i>	» 164 » ,
» <i>E. Wijk</i>	» 164 » ,
» <i>T. Zetterstrand</i>	» 164 » ,
» <i>O. Anderson i Hasselbol</i>	» 163 » och
» <i>S. T. Palme</i>	» 163 » .

Närmast i röstetal kom herr *J. E. Granlund* med 2 röster.

Suppleanter:

herr <i>E. O. Magnusson i Tumhult</i>	med 143 röster,
» <i>J. A. Lundgren</i>	» 142 » ,
» <i>J. E. Granlund</i>	» 141 » ,
» <i>O. N. Olsson i Heden</i>	» 140 » ,
» <i>A. C. Gunnarsson</i>	» 140 » och
» <i>G. M. Sandin</i>	» 138 » .

Ordningen mellan herrar Olsson i Heden och Gunnarsson bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omnämnda valen.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *J. Nydals* motion, n:o 219.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarrens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2.

§ 7.

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende. Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa strafflagens bestämmelser angående förtroende samt till lag om ändrad lydelse af 58 och 122 §§ i strafflagen för krigsmakten, dels ock en med föranledande af berörda proposition afgifven motion.

Ordet lämnades på begäran till

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Herrarne hafva af det föredragna utlåtandet funnit, att det föreligger skiljaktiga meningar beträffande Kungl. Maj:ts proposition, dels i sak och dels i form. För att man nu icke må sammanblanda dessa olika förslag, har jag tänkt mig, att föredragningen skulle kunna ske på det viset, att först föredroges 20 kap. 14 § strafflagen och att därvid diskussionen får röra sig om förslaget i dess helhet; att därefter beslut må fattas angående 2 kap. 19 §, och att sedermera öfriga paragrafer föredragas i den ordning de i utlåtandet förefinnas.

På framställd proposition beslöt kammaren, att föredragningen skulle ske i enlighet med hvad herr Zetterstrand sålunda anført.

Punkten a).

20 kap. 14 §.

Utskottet hade föreslagit, att denna paragraf skulle i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition erhålla följande ändrade lydelse:

Den, som för brott, hvarom i detta kap. förmäles, gjort sig skyldig till straffarbete i minst sex månader, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig.

I en inom Andra Kammaren af herrar *K. E. von Geijer, J. G. Pettersson* i Södertälje, *L. G. Broomé* i Bärslöf, *G. S. Neiglick* och *G. A. E. Kronlund* väckt motion, n:o 185, hade beträffande ifrågasvarande paragraf föreslagits, att densamma skulle erhålla denna lydelse:

Den, som för brott, hvarom i detta kap. förmäles, gjort sig skyldig till straffarbete i minst två år, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig.

Reservation hade inom utskottet afgifvits af herr *Pettersson* i Södertälje, med hvilken herrar *Lindhagen* och *Jansson* i Edsbäcken instämt och som ansett, att ofvanberörda motion bort af utskottet tillstyrkas.

Sedan utskottets förslag i fråga om denna paragraf blifvit uppläst, yttrade:

Herr von Geijer: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har i Om ändring
 förevarande proposition framhållit en särskild passus i Riksdagens i strafflagens
 skrifvelse af år 1896, i hvilken passus särskildt framhållas tjufnads- bestämmelser
 brotten. Det är riktigt, att i såväl skrifvelsen som i den diskussion angående för-
 i kamrarna, som föregick densamma, tjufnadsbrotten särskildt beto- lust af med-
 nades. Dock framhöllos i Riksdagens berörda skrifvelse äfven andra borgerligt
 brott. Riksdagen skref nämligen: »Under sådana förhållanden är det förtroende.
 enligt Riksdagens tanke, af stor vikt att så reglera användningen af (Forts.)
 ifrågavarande påföljd, att densamma ådömes endast i de fall, då om-
 tanke om samhällets säkerhet det oundgängligen kräfver. Nu gäl-
 lande bestämmelser synas Riksdagen i detta afseende alltför stränga
 mot de för brott straffade.» Och sedan kommer återopade passus:
 Särskildt hvad beträffar tjufnadsbrotten äro stadgarne så affattade,
 att medborgerligt förtroendes förlust utom i undantagsfall ådömes
 vid dessa brott.»

Vår, motionärernas, mening är, att Kungl. Maj:t ingalunda af
 skrifvelsen behöft anse sig vara så snävt bunden som af propositionen
 synes framgå. Det är denna omständighet, som förmått oss, som
 anse propositionen taga steget för kort, att väcka denna motion, och
 hafva vi ansett oss kunna göra det så mycket mera som vi hålla före,
 att de omständigheter, som föranledt Riksdagens skrifvelse, under de
 nio år, som förflytit sedan den afgafs, blifvit än mera bjärt belysta.

Hvilken åsikt man än må hafva om grunden för statens rätt att
 straffa och om det därmed sammanhängande syftet med straffet, måste
 man, hvad det sista beträffar, förr eller senare återkomma därtill, att
 detta syfte icke kan vara någonting annat än att återupprätta den
 brottslige. Jag talar gifvetvis icke om de fall, då det anses vara
 öfverensstämmande med rättsuppfattningen, att staten alldeles oskad-
 liggör eller till och med förintar den brottsliga viljan. Dessa s. k.
 straff äro mera att hänföra till utslag af en staten tillkommande nöd-
 vänsrätt. Men i fråga om de temporära straffen gäller den nys-
 nämnda satsen helt och hållet. Hvad vore det för mening med att
 sätta in en människa på ett eller annat års fängelse, om man icke
 hyste den förhoppningen, att den brottslige därigenom skulle bibringas
 den uppfattningen, att han handlat orätt, och en önskan att för fram-
 tiden iakttaga en bättre vandel, med ett ord att han skulle återupp-
 rättas? Fasthåller man icke det momentet i straffet, att detsamma
 skall vara till nytta för brottslingen, förmenar jag, att utöfvandet af
 straffrätten endast blir en hämndeakt. Det är då gifvet, att det ligger
 stor vikt på att vid bestämmandet af straffarterna söka finna sådana,
 som kan befämja detta syfte: att återupprätta den brottslige. Jag
 förmenar, att nu ifrågavarande straff — jag kallar det straff, äfven
 om lagen benämner det annorlunda — jag menar, att detta straff icke
 blott icke är tjänligt, utan rent af skadligt för det syfte jag nämnde.
 Som bekant får en person, som är ådömd förlust af medborgerligt
 förtroende, icke idka handel; äfven om han med framgång förut
 drifvit en sådan affär, får han icke sedermera fortsätta därmed, så
 länge han står under straffet. Han får icke heller idka rörelse eller
 handverk, för hvars utöfvande erfordras biträde af andra. Under
 sådana förhållanden måste han vara hänvisad till att söka arbete hos

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förborgerligt förtroende.
(Forts.)

andra, hvilka hans anlag och färdigheter än må vara. Fångvården brukar i lofvärdt nit söka förkofra fångarnes insikter i handverk eller yrken, om de äga sådana, eller eljest bibringa dem dylika insikter, men då strafftiden är slut, släpper samhället ut dem igen och till-säger dem: ni måste nu på något sätt söka eder utkomst genom arbete, men detta få ni söka er hos andra. På egen hand få ni ej utföra sådant. Nåja, detta vore kanske i och för sig icke så farligt — om de kunde erhålla sådant arbete, men jag vill påstå, att så icke är förhållandet.

Såsom bekant hade fackföreningarna en tid intagit i sina reglementen bestämmelser att en person, som saknade medborgerligt förtroende, icke skulle tillåtas att inträda i en dylik förening. Denna bestämmelse har emellertid sedermera borttagits, ty man fann snart, att det var uppenbart orimligt att förena ett sådant stadgande med den princip, som af fackföreningarna häfdades, att dessa icke borde låta andra personer än dem, som voro inskrifna i fackförening, att arbeta eller åtminstone att arbeta tillsammans med dem, som voro medlemmar af en sådan förening. Denna bestämmelse borttogs som sagdt till namnet, men den står kvar till gagnet. Jag tror, att den, som känner förhållandena, icke skall kunna jäfva detta mitt påstående. Det råder en bestämd ovilja hos alla fackföreningar mot att i ett sådant förbund upptaga en person, som icke äger medborgerligt förtroende.

Jag har sett igenom en del af fångvårdsstyrelsens berättelser och gjort några anteckningar, och vill jag här anmärka, att jag hämtat dem alla endast från en årgång, nämligen för år 1903, annars skulle exemplen blifva allt för talrika, ty vill man göra sig besvär att gå igenom dessa berättelser år efter år, skall man finna i hvar enda en talrika yttranden, alla gående i samma riktning. Så t. ex. skrifer en fångvårdspredikant: »Huru vanfrejdsstraffet kan hindra en frigifven att komma sig upp efter sitt fall, har jag åter varit i tillfälle att bevittna. En benådad lifstidsfånge, som ifrigt åstundade arbete och skötte sig väl, blef på det ena stället efter det andra nekad arbete, blott därför att han hade vanfrejd. Annars skulle han gärna hafva blifvit mottagen. En gång hade han redan fått börja ett arbete och några dagar till sin stora glädje erhållit en ganska hög dagspenning, men en dag blefvo han och flera andra uppkallade till kontoret för att visa sina betyg och blef då afskedad för vanfrejdens skull.»

För några veckor sedan kom en person till mig. Sannolikt hade han sett mitt namn i tidningarna i sammanhang med motionen. Han omtalade, att han, som blifvit straffad för tredje resan stöld, hade haft arbete på en fabrik; han hade visat sina betyg för vederbörande arbetsgifvare, disponenten på fabriken, och denne hade för sin del icke något att erinra mot att han finge anställning vid fabriken, ehuru han saknade medborgerligt förtroende. Emellertid fingo hans arbetskamrater af en händelse reda på detta förhållande, de afsände en deputation till disponenten och förmådde honom att afskeda arbetaren.

En annan fångvårdspredikant skrifer: »Mer än en skulle nog kunnat räddas från återfall i brott, om de åtminstone efter den första

kanne jämförelsevis rätt lindriga eller under förmildrande omständigheter begångna förbrytelsen mot äganderätten sluppit draga med detta »straff efter straffet», som heter »det fläckade betyget».

En tredje skrifer: »En yngling, straffad för andra resan stöld, sade för någon tid sedan till mig: Om jag ej, då jag första gången straffades, gått miste om mitt medborgerliga förtroende, hade jag nu ej varit här.»

*Om ändring
i strafflagens
bestämmelser
angående för-
lust af med-
borgerligt
förtroende.*
(Forts.)

En fjärde skrifer slutligen: »Straffpåföljden, förlust af medborgerligt förtroende, har för mången en nästan ruinerande verkan. Den stänger vägen helt eller delvis för de flesta. Om straffpåföljden: förlust af medborgerligt förtroende, skall kvarstå, borde den vara endast för mened och svårare förfalskningsbrott. Dock torde det kunna ifrågasättas, om det icke äfven i dessa fall vore bättre att låta nämnda straffpåföljd alldeles försvinna och hellre öka själfva strafftiden.»

En annan omständighet skulle jag äfven i detta sammanhang vilja beröra. Herrarne känna nog alla väl till den stora sjukkassee-föreningsrörelsen. Såvidt jag vet, hafva samtliga eller åtminstone de ojämförligt flesta sådana föreningar intagit i sina stadgar den stipulation, att ingen får inträda i en dylik kassa, med mindre han äger medborgerligt förtroende, och att den, som är förlustig sådant, uteslutes och icke får återinträda, förr än han återvunnit detsamma. Eventuellt inbetalda medlemsavgifter äro i sådant fall förverkade.

Dessa sakförhållanden och de exempel, jag nu anført, äro verkligen icke enstaka; man kan leta upp sådana rent utaf i det oändliga. Det är dessa sakförhållanden, som bibringat mig den uppfattningen, att det ligger stor makt uppå att så långt som möjligt inskränka detta straff. Det önskemål, som vi i detta afseende borde eftersträfvå, vore att söka finna ett så effektivt straff — jag menar därmed icke nödvändigtvis så strängt — att brottet genom straffet skulle vara försonadt och samhället kunna förlåta den brottslige. Emellertid, skola vi öfver hufvud kunna nå den ståndpunkten, så ligger den så långt bort i tiden, att ingen rättmätig anmärkning kan göras mot den uppfattning, att det tills vidare åtminstone är en rättvis uppfattning, att den, som blifvit straffad för nesligt brott, icke utan vidare bör med fog kunna anförtröas ämbete eller tjänst hos det allmänna eller sådant förtroendeuppdrag, för hvars utöfvande förutsättes särskild oförvitlighet, och att icke heller en sådan person med hänsyn till andras rättssäkerhet bör få vittna eller åtminstone hans vittnes-utsago icke utan vidare tagas för god.

Om herrarne gifva akt därpå, så är detta, fastän med andra ord, precis detsamma, som reservanterna säga i ingressen till sin reservation. Jag ber att till alla delar få instämma i detta uttalande. Då emellertid utsikterna för en sådan reform, som där antydts, icke för närvarande äro så synnerligen stora, ha vi, som sagt, föranledts att fortsätta på de partiella reformernas väg och att åtminstone söka få till stånd en reform, som går något längre än den i den kungl. propositionen ifrågasatta.

Anledningen till, att motionärerna här valt just två år, har också delvis blifvit angifven å reservationen. Denna anledning är tvåfaldig: dels är den — såsom jag redan har nämnt — en önskan att få re-

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgligt förtroende.

formen utsträckt något längre, dels är det af tekniska skäl som vi ha valt denna gräns.

Enligt gängse straffrättsterminologi uppdelas brotten i tre kategorier: förseelser — hvad därmed skall förstås, angifver själfva namnet —, ringare brott eller sådana brott, som kunna försonas med en straffsats af högst straffarbete i två år, samt gröfre brott eller alla de brott, som icke falla under de två förstnämnda kategorierna. Skulle det gälla att finna en generell regel, enligt hvilken man borde bestämma den nu ifrågavarande straffpåföljden, anse vi, att den nu nämnda indelningen lämpligen kan läggas till grund därvidlag, så att man fäster denna straffpåföljd just vid de brott, som gängse uppfattning kallar gröfre brott. Nu är det visserligen sant, att i vissa fall talas i strafflagen om brott, där straffet kan gå ända ned till 5 kronors böter och upp till straffarbete i mera än två år. Bestämmandet af hvilka brott utaf denna art, som skola anses som förseelser och hvilka skola anses som ringare eller gröfre brott, kan gifvetvis icke ske på annat sätt än genom straffmätning. Det är således det af domstolen afkunnade straffet, som konstituerar, om dylika brott skola föras till den ena eller andra kategorien.

(Forts.)

Nu har utskottet gentemot motionärerna anfört, att det icke synes utskottet vara riktigt, då motionärerna förmena, att det kungl. förslaget icke skulle medföra någon *grundlig* förändring i nuvarande förhållanden. Ja, uppfattningen härutinnan beror ju alldeles på, hvilken utgångspunkt man häfdar. Men med de synpunkter, som jag här sökt göra gällande, ligger det väl ändå nära till hands att icke anse reformen vara grundlig. Är man återigen af den meningen, att man bör gå långsamt till väga härvidlag och i någon mån bibehålla den nu tillämpade principen, ja, då kan man ju anse, att reformen är grundlig. Uppfattningen angående den saken måste ovillkorligen alltid blifva mer eller mindre subjektiv: »Att, när man öfver hufvud taget vill bibehålla ifrågavarande straffpåföljd, låta, såsom följden af motionärernas förslag skulle blifva, t. ex. straffet för stöld fjärde resan eller oftare icke ovillkorligen åtföljas af förlust af medborgligt förtroende, förefaller utskottet icke vara välbetänkt».

Ja, jag vill nog medgifva, att fyra är mer än tre, matematiskt taget, men det är icke under alla förhållanden säkert, att fjärde resan stöld i och för sig förräder en större intensitet i den brottsliga viljan än vare sig tredje eller andra resan eller ens första resan. Det är ju en rent mekanisk indelning, som utskottet därvidlag fasthåller. Det bör, såsom jag redan nämnt, vara de faktiska förhållandena i hvarje särskild kasus, som må tillerkännas afgörandet, huruvida ett brott skall anses för ett synnerligen groft brott eller icke. Hvarför gränsen nu skulle sättas just mellan tredje och fjärde resan stöld, kan jag icke förstå. Jag skulle kunna förstå den mening, som ville lägga gränsen mellan första och andra resan, att låta iterationen vara det bestämmande. Denna uppfattning är en af grundprinciperna i det institut, som kallas villkorliga straff. Men har man brutit med den principen, finner jag icke det ringaste hinder för att man kan låta äfven fjärde resans stöld eventuellt gå fri från nu ifrågavarande straffpåföljd lika väl som tredje resans. Någon fara för det allmänna kan

jag icke se därtinnan. Det ligger nog sanning i den satsen, att för långt gången mildhet mot den brottslige kan vara en grymhet mot de lojale, men man kan sannerligen icke vända om den satsen och säga, att de lojales säkerhet med nödvändighet kräfver grymma etraff.

Nu har här vidare sagts, att vår motion skulle kunna innebära en fara för propositionen och att därför reformvännerna borde vara betänksamma, innan de bifölle motionärernas förslag. Jag för min del kan dock icke inse, att någon dylik fara föreligger. Skulle det inträffa, att kamrarna stanna i olika beslut, förmenar jag, att därest utskottet med god vilja skulle gå till ett försök att sammanjämka dessa beslut, många vägar för åvägabringandet af en sådan sammanjämkning gifvas. Skulle emellertid utskottet helt och hållet misslyckas härutinnan, så att dess hemställan komme att mynna ut i en begäran till endera kammaren att frånträda sitt beslut och i stället biträda medkammarens, ja, då få vi motionärer och de som gå med oss, för att icke kasta omkull hela reformarbetet, draga oss tillbaka, om än med ledsnad, och förena oss med dem, som yrka bifall till propositionen.

Herr talman, under sådana förhållanden anhåller jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af mig och herr Pettersson i Södertälje m. fl. afgifna motionen.

Häruti instämde herrar *Roos*, *Broomé* i Bårslöf, *Neiglick*, *Berg* i Göteborg och *Kronlund*.

Vidare anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Kungl. Maj:t har i sin förevarande proposition föreslagit, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende icke skulle få ädömas, där ej brottet belades med straffarbete i minst 6 månader. Reservanterna åter vilja, att förlust af medborgerligt förtroende icke skall få ädömas, där ej brottet belägges med straffarbete i minst 2 år. Enligt min uppfattning hafva reservanterna här gått alldeles för långt; och ehuru jag gärna vill medgifva, att från en viss sida det ligger något tilltalande i reservanternas sätt att se denna sak, måste jag dock afråda kammaren från att biträda deras förslag. Det är visserligen sant, att samhället har ett stort intresse däri, att frigifna fångar beredes möjlighet att snarast genom redbart arbete försörja sig, och samhället bör därtör också på allt sätt söka undanröja de hinder, som i detta afseende möta de frigifna fångarne. Men å andra sidan bör samhället icke underlåta att skydda sig själf och sina laglydiga och oförvitliga medlemmar gent emot personer, som på grund af sina gerningar med skäl kunna anses vara mer eller mindre samhällsvådiga. Det synes mig som om reservanterna alltför litet beaktat denna synpunkt; och min uppfattning af reservanternas förslag är, att de vilja från förlust af medborgerligt förtroende förskona vissa kategorier af brottslingar, som dock måste anses vara så kvalificerade, att samhället bör vara på sin vakt gent emot dem.

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

(Forts.)

*Om ändring
i strafflagens
bestämmelser
angående förlust af med-
borgerligt
förtroende.*
(Forts.)

Det ordinära straffet för stöld, om den brottslige, som det heter i lagen, kommer åter fjärde gången eller oftare, är straffarbete från och med 6 månader till och med 6 år. Enligt reservanternas förslag skulle det sålunda icke blifva något ovanligt, att tjufvar, som ådömts straff för fjärde, femte eller till och med sjätte resan stöld, icke tillika blefve ådömda förlust af medborgerligt förtroende. Det ordinära straffet för bedrägeri är böter eller fängelse i högst 6 månader eller straffarbete i högst 2 år. Enligt reservanternas förslag skulle således äfven bedrägeri blott af mycket svårartad beskaffenhet icke nödvändigt draga med sig påföljden förlust af medborgerligt förtroende. Jag tror icke, att den allmänna meningen skulle komma att gilla, att sålunda personer, som straffats för fjärde eller femte resan stöld eller för svårare bedrägeribrott, skulle genast efter utståndet straff komma i åtnjutande af alla medborgerliga rättigheter.

Jag skall anhålla att med ett exempel få belysa innebörden af reservanternas förslag. Jag tänker mig en person, som undergått straff för tredje resan stöld. Sedan han frigifvits ur fängelset, fortsätter han sina tjufnadsbrott och slår sig dessutom på att öfva bedrägerier. Han begår t. ex. 3 à 4 mycket svåra bedrägeribrott, hvarigenom de bedragna åsamkas stora penningeförluster, och ertappas tillika med en mindre stöld. Domstolen anser honom hafva förskyllt för hvart bedrägeribrott $1\frac{1}{2}$ års straffarbete och för stölden 1 års straffarbete. Nu skola enligt lag dessa straff sammanläggas så, att han skall i en bot för fjärde resan stöld och bedrägeri dömas till $3\frac{1}{2}$ års straffarbete. Men enligt reservanternas förslag skulle han slippa ifrån påföljden förlust af medborgerligt förtroende, då intet af brotten straffats med mer än $1\frac{1}{2}$ års straffarbete. Denne person skulle sålunda, då han kommit ut ur fängelset, genast få vittna, deltaga i rikadagsmannaval och kommunala val m. m. Jag tror icke, att sådant kan anses vara lämpligt. Det exempel jag har valt innebär icke något ovanligt eller konstrueradt, utan många dylika exempel skulle från det verkliga lifvet kunna anföras.

Reservanterna hafva framhållit, att »den största faran för samhället vid mildrande af hithörande bestämmelser vore väl, om däri-genom yppades möjlighet för menedare att genom ett upprepande af ifrågavarande brott ytterligare kränka rättssäkerheten». Och så erinra reservanterna, att nämnda fara är utesluten, emedan menedare ju skola dömas förlustiga medborgerligt förtroende för alltid. Det är nu godt och väl, att äfven enligt reservanternas förslag menedare icke skulle få tillfälle att ånyo begå mededsbrott, men samhället bör också sörja för, att andra brottslingar än menedare, såsom t. ex. yrkestjufvar, växelförfalskare m. fl. hindras från att genom falska vittnesmål bringa människor i olycka. Härför är enligt mitt förmenande icke väl sörjdt genom reservanternas förslag, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende skall inträda först vid ett straffmätt af straffarbete i två år. Reservanterna yttra vidare:

»En annan fara för samhället skulle möjligen ligga däri, att personer, dömda för oredlighetsbrott till straffarbete från och med sex månader till och med två år, skulle enligt lag omedelbart efter utståndet straff kunna väljas att beklåda vissa allmänna befattningar

och förtroendeuppdrag. Men denna abstrakta möjlighet skulle helt visst i det verkliga lifvet visa sig utan all praktisk betydelse.»

Ja, det är nog alldeles riktigt, att dessa personer icke hafva så lätt att blifva valda till något förtroendeuppdrag, men värre är, att de enligt reservanternas förslag skulle vara behöriga att utöfva valrätt. Det vore, synes det mig, föga uppbyggligt, att, när vi få allmän rösträtt vid val till Riksdagens Andra Kammare, en hel mängd för upprepade stöder straffade personer och andra dylika vaneförbrytare skulle få deltaga i valen. Jag förställer mig, att vi här i Stockholm skulle få en ganska stor kontingent så kvalificerade valmän, om reservanternas förslag blefvo lag.

På grund af hvad jag anfört och då den af Kungl. Maj:t föreslagna reformen enligt min mening är väl afvägd, men reservanternas förslag i de hänseenden jag anmärkt skulle medföra alltför vidtgående och menliga verkningar, anhåller jag att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:t förevarande proposition.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! I den gamla missgerningsbalken stadgades för vissa slag af brott att förbrytaren skulle mista lif, ära och gods, i andra fall åter stadgades, att den brottslige skulle dömas ärelös. Emot dessa hårda straffpåföljder reagerade emellertid den allmänna opinionen, och det första steget till en ändring togs år 1864 i och med strafflagens införande. Då borttogs detta äreslöshetsstraff, och i stället infördes förlust af medborgerligt förtroende. Det stadgades då, att denna förlust af medborgerligt förtroende skulle vara antingen för alltid eller också för viss tid, minst 5, högst 10 år; och vidare bestämdes det, att denna straffpåföljd också skulle innebära, att den, som ådömdes densamma, skulle hafva förverkat ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, som af honom innehades, samt att han, under den tiden påföljden vore honom ådömd, skulle såsom vanfrejdad anses och förty vara utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god frejd erfordrades. Det togs sålunda år 1864 ett steg, men icke så stort.

Det var mera en förändring till namnet än till gagnet, då man utbytte äreslöshetsstraffet emot förlust af medborgerligt förtroende, och den egentliga verkan af ändringen var den, att, i stället för att äreslöshetsstraffet drabbade en person för hela lifvet, förlust af medborgerligt förtroende kunde inskränkas till vissa år.

Man var emellertid icke nöjd med denna inskränkning, utan ville gå vidare och så togs ett andra steg år 1873. Det rörde sig då om, att förlusten af medborgerligt förtroende på viss tid, som förut var begränsad från minst 5 år till högst 10 år, nu bestämdes från minst 1 år till högst 10 år utöfver strafftiden. Sålunda togs då ett andra steg, som icke var alldeles utan betydelse. Ett ytterligare steg togs år 1890, då ur definitionen på medborgerligt förtroende borttogs bestämmelsen om, att den, som dömts detsamma förlustig, också skulle vara såsom vanfrejdad ansedd. Därmed åsyftade man att taga bort skamfläcken, som vidlåde de straffade; men den togs icke bort, då uttrycket »medborgerligt förtroende förlustig» ändock kvarstår i

*Om ändring
i strafflagens
bestämmelser
angående förlust af med-
borgerligt
förtroende.*

(Forts.)

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende. strafflagstiftningen. En annan förbättring gjordes emellertid vid samma tillfälle, som gick ut på, att förlust af medborgerligt förtroende för alltid kunde ådömas endast då någon dömdes till dödsstraff eller till straffarbete på lifstid.

borgerligt förtroende.
(Forts.)

På denna punkt stå vi nu, och det gäller nu att taga ett fjärde steg. Regeringen har ansett, att detta steg bör tagas, och föreslagit såsom villkor för inträde af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende, att den brottslige dömes till straffarbete i minst 6 månader i stället för nu stadgade 2 månader. Nu hafva reservanterna beträffande det kungl. förslaget sagt, att det icke är grundligt, och utskottet har sagt, att det är grundligt. Ja, det är en smaksak. Jag kan gifva reservanterna rätt däruti, att det icke är något grundligt förslag, då i alla fall detta straff, förlust af medborgerligt förtroende, kvarstår. Men å andra sidan vill jag påstå, att den ändring, som regeringen föreslagit, dock skulle blifva ganska effektiv. Detta kunna vi finna, om vi betrakta den öfversikt öfver ådömda straff, som åtföljer den kungl. propositionen. För år 1902, som är det sista år, för hvilket uppgifter föreligga, skulle verkningen af den ifrågasatta lagförändringen blifvit, att med tillämpningen af lagförslaget bestämmelser i fråga om enkel stöld förlust af medborgerligt förtroende skulle kvarstått i endast 12 fall, under det att i 297 fall denna påföljd skulle hafva försvunnit. Betrakta vi åter kvalificerad stöld, skulle påföljden försvunnit i 265 fall, men kvarstått i 238. Dessa siffror visa ju, att det just icke är någon så obetydlig reform, som det här är fråga om, fastän jag naturligtvis medgifver, att den kunde ha gått ännu längre. Jag vill emellertid framhålla, att reformen icke inskränker sig endast till det, som nu påpekats, utan att den äfven sträcker sina verkningar till dem, som dömas för gröfre brott. Nu har ju vid domstolarne allmänt utvecklats den praxis, att man ökar tiden, för hvilken förlust af medborgerligt förtroende ådömes, allteftersom en person gör sig skyldig till ett högre antal resor stöld, så att t. ex. vid första resan stöld blir straffpåföljden ett års förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden, vid andra resan stöld två års, vid tredje resan tre års o. s. v. Om nu i stället denna straffpåföljd skulle komma att i regeln inträda först vid tredje resan stöld, skulle detta i praktiken medföra, att medan en person, som gjort sig skyldig till tredje resan stöld, förut ådömdes tre års förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden, skulle han nu återigen ådömas blott ett års förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden, och likaledes skulle en person, som dömes för fjärde resan stöld, hädanefter i regeln blifva förlustig medborgerligt förtroende två år utöfver strafftiden i stället för såsom förut fyra år. Naturligtvis är detta inga fixa siffror, utan endast anförda som exempel.

Det förefaller mig sålunda, som om den nu förevarande kungl. propositionen i flera hänseenden innebär ett ganska stort steg framåt. Reservanterna ifrågasätta emellertid, att man nu på samma gång skall taga ytterligare ett steg. Då skulle man ju, med kändedom om den allmänna läggning och åskådning, som jag har, kunna tänka, att jag borde förena mig med reservanterna, och jag vill äfven erkänna, att mycket i deras förslag synes mig vara tilltalande, och jag skulle

också vara med på detsamma, om jag icke hade absolut gifna skäl att motsätta mig det.

Jag vill nu icke, att saken skall betraktas som så, att man för framtiden skall stanna vid det förslag, som regeringen nu framlagt, utan jag vill, att ytterligare steg skola tagas och det så snart som möjligt och så snart man öfvervägt de följder, som ett sådant steg skulle medföra. Jag vill emellertid påstå, att det steg, som reservanterna här föreslå, att vi skola taga, går i orätt riktning, och det är därför som jag icke kan vara med om detsamma. Jag vill i vissa hänseenden gå längre än reservanterna, men i andra hänseenden däremot vill jag icke gå så långt som de.

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

(Forts.)

Jag vill rörande denna sak taga lärdom af historien, såväl af vår inländska strafflagshistoria som äfven af de exempel, som utlandet i det fallet har att framvisa. Ser jag på vår inländska historia i denna del, vill jag då fästa mig vid ett förslag i denna fråga, som utarbetades af den äldre lagberedningen. Denna ansåg, att den vanheder, hvartill någon genom brott gjort sig förfallen, bättre betecknades genom lagens förklarande, att den skyldige »ej må i allmänt värf brukas», och den föreslog, att i lagen skulle intagas en sådan bestämmelse: »— och vare den, som till sådan påföljd gjort sig förfallen, oberättigad att utöfva ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, att till allmän befattning välja, så ock att föra annans talan inför rätta».

Den utländska lagstiftningen har också gått i alldeles samma riktning, åtminstone i de länder, som jag i detta hänseende något känner till, nämligen Danmark och England samt i all synnerhet Norge och Tyskland. Hvad Tyskland beträffar, förekommer i dess lagstiftning icke någon sådan straffpåföljd som »förlust af medborgerligt förtroende», men däremot »förlust af medborgerliga äresrättigheter», och att för alltid vara förlustig sådana innefattar: ständig förlust af sådana befattningar, som innehafvas på grund af allmänt val, äfvensom af offentliga tjänster, värdigheter, titlar, ordnar och hederstecken. Vidare medför förklarandet under den tid, som i domen är utsatt, ovärdighet att bära landets kokard, att inträda i tysk krigstjänst; att vinna offentliga ämbeten, värdigheter, titlar, ordnar och hederstecken; att rösta i offentliga angelägenheter, att välja eller blifva vald eller utöfva andra politiska rättigheter; att bevittna handlingar; att vara förmyndare, god man och annat dylikt.»

Hvad Norge angår, nämnes icke heller i dess strafflag något om »förlust af medborgerligt förtroende», utan där talas endast om »Fortabelse af visse Rettigheder», och detta innebär förlust af allmän tjänst samt förlust för viss tid af rösträtt i allmänna angelägenheter, af rätten till tjänstgöring i rikets krigsmakt, af rätten att innehafva vissa befattningar och af rätt att drifva vissa näringsfång.

När nästa steg på detta område tages — och, såsom jag nyss nämnde, anser jag, att detta steg bör tagas så snart som möjligt — bör den svenska lagstiftningen ställa sig på den utländska, moderna lagstiftningens ståndpunkt och helt och hållet afskaffa straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende. Men på samma gång som man

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

det gör, bör man bibehålla en bestämmelse, som är analog med den utländska lagstiftningens bestämmelser om förlust af vissa medborgerliga rättigheter. Men denna straffpåföljd bör naturligtvis icke inträda först vid ett straff af minst två års straffarbete, utan — i likhet med hvad fallet är i hela den utländska lagstiftningen — bör den förekomma redan vid lägre straff, ty det kan väl icke vara rätt att säga, att den, som gjort sig skyldig till ett så stort straff som straffarbete till inemot två år, skall vara berättigad till alla dessa rättigheter, hvilka den svenska lagen förknippat med medborgerligt förtroende.

(Forts.)

Då jag således, mina herrar, anser, att Kungl. Maj:ts proposition innebär ett mycket stort steg framåt i vår lagstiftning och då jag vidare håller före, att reservanternas förslag, så välmående det än är och så tilltalande det vid första påseendet än kan förefalla, dock icke går i den rätta riktningen, utan tvärtom — såsom jag tror — skulle kunna komma att utgöra ett hinder för ett fortsatt, rätt framskridande på den väg, som härvidlag borde vara önskvärd, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets nu föreliggande förslag.

Med herr Zetterstrand förenade sig herrar *Jansson* i Djursåtra, *Zimdahl*, *Ahlstrand* och *Broström*.

Herr Hammarström: Herr talman, mina herrar! Jag har be-
gärt ordet för att delgifva kammaren ett testamente, som Riksdagen fick för åtskilliga år sedan.

På den tiden, då Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg byggdes, föröfvades — såsom herrarne torde minnas — ett mycket svårt dåd på vägen mellan Eskilstuna och Rekarne. Ett par samhällsvådliga personer hade nämligen lagt sig i försåt för posten, som skulle köra landsvägen fram, och det var deras mening att mörda postföraren och röfva posten. Men i mörkret togo de fel, och i stället för postföraren, blef det en ingenjör vid järnvägsbygget, som kom att falla för nidingarnas hand. Det dröjde länge, innan brottslingarne blefvo funna och häktade; omsider skedde det likväl. Dessa personers namn voro Hjert och Tector. Herrarne torde nog allesammans erinra sig denna ledsamma tilldragelse. Hjert blef sedermera afrättad ej långt från den plats, där mordet begicks. Innan afrättningen skulle äga rum, begärde han att få säga några ord, och det tilläts honom. Bland annat, som han då yttrade, var äfven det, att han bad att få öfverlämna till Sveriges Riksdag såsom sitt testamente och yttersta vilja, att den måtte taga bort vanfrefdsstraffet, »ty» — såsom han sade — »hade icke detta påföljdsstraff funnits i lagen, hade jag icke stått här i dag, ty då jag lidit straffet för mitt första brott, var det min bestämda och allvarliga föresats att därefter bli en laglydig medborgare, men det var mig omöjligt att få något arbete just för denna fläck i mitt betyg och jag drefs därpå åter in på brottsliga vägar». Detta hans s. k. testamente kan väl sägas hafva någon betydelse, då han några minuter därefter beseglade det med sitt blod.

Det ligger i sakens natur, att jag icke kan inlåta mig på den juridiska sidan af denna fråga, utan skall jag inskränka mig till att uttala min anslutning till den vid betänkandet fogade, af herr Pettersson

afgifna reservationen. Då emellertid icke från reservantens sida framstälts något yrkande på bifall till denna reservatiion, skall jag icke heller göra något sådant.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Af den föreliggande kungl. propositionen se vi, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet är med på en inskränkning uti användningen af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende. Men herr statsrådet framhåller på samma gång, att han anser, det samhället bör vara på sin vakt mot en stor mängd personer, som straffats för egendomsbrott; och denna vakt håller han före, att samhället bör utöfva genom att fortfarande ådöma dessa personer förlust af medborgerligt förtroende. I anledning däraf vill jag till såväl herr statsrådets som till herrarnes bedömande framställa två frågor. Den ena är den: hvilket är bäst att anordna saken, antingen så, att en person, som gjort sig skyldig till ett egendomsbrott, efter utståndet frihetsstraff fortfarande hålles under domen förlust af medborgerligt förtroende, eller så, att han helt och hållet får sona sitt brott inom fängelsets murar, för att därefter, i medvetandet af att han klarat sin skuld, kunna börja ett hederligt lif? Den andra frågan är: i hvilket af förenämnda båda fall är det sannolikast, att återfall i brott kommer att ske?

Herr statsrådet fann det upprörande, att en mängd för upprepade stölder straffade personer skulle få deltaga i vissa val, särskildt riksdagsmannaval. Ja, jag vill icke närmare inlåta mig på den frågan, jag vill endast tillåta mig erinra därom, att denna anmärkning också träffar den kungl. propositionen. Ty äfven vid ett bifall till denna skall det kunna hända, att personer, som straffats för andra eller tredje resan stöld — således personer, som straffats för upprepade stölder — få deltaga i sådana val.

Såsom kammaren behagade finna, föreligger det en meningskiljaktighet mellan utskottet och reservanterna, huruvida den kungl. propositionen skulle innebära en *grundlig* reform eller icke. Reservanterna säga, att genom bifall till den kungl. propositionen endast hälften af dem, som nu drabbas af straffarbete för tjufnadsbrott, skulle undslippa straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende; men utskottet säger, att genom ett bifall till den kungl. propositionen endast hälften af dem, som nu få straffarbete för tjufnadsbrott, skulle drabbas af sådan förlust. Det finnes sålunda en liten skiljaktighet i uttryckssättet, som kan bero på en skiljaktighet i uppfattningen. Men å båda sidor tyckes man vara ense därom, att i fråga om tjufnadsbrott den ifrågasatta lindringen skulle komma hälften till godo. Man skulle ju därför kunna säga, att det syntes, som om man vore ense om, att förslaget endast vore en halfmesyr; och halfmesyrer erkänns ju icke vara bevis på grundlighet. En annan sak är, att en klok försiktighet kan bjuda att ibland nöja sig med en halfmesyr. Så tror jag för min del icke fallet nu ligger. Jag kan icke se, att vi skulle löpa någon fara, därest den reform Kungl. Maj:t föreslagit ginge om intet och reservanternas förslag i stället vunne bifall. Ty det blir ju alltid lagutskottet, som sedermera får försöka

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

(Forts.)

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förborgenligt förtroende. sammanjämka eventuellt olika beslut; och en sådan sammanjämkning blefve visst icke alldeles omöjlig eller så synnerligen svår.

Herr vice ordföranden i lagutskottet hade nyss ett anförande mot reservanternas förslag. Med den uppfattning jag har om hans allmänna läggning föreställer jag mig — och det antydde han också själf — att han personligen icke hade så mycket emot en längre gående lindring härvidlag, än Kungl. Maj:t föreslagit. Men han ville, att man icke skulle gå så fort, som reservanterna nu föreslagit. Han ville, att man skulle taga ett ytterligare steg först sedan man noga öfvervägt saken. Men hvad innebär det, att man nu skall ytterligare öfverväga saken? I det fallet ha vi ju en viss ledning af frågans föregående historia. För 9 år sedan beslöt nämligen Riksdagen, efter åtskilligt öfvervägande, en skrifvelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Först 9 år efter denna skrifvelses mottagande har Kungl. Maj:t, efter att ytterligare noga öfvervägt saken, kommit fram med en proposition. Om vi nu skola vänta och afvakta verkningarna af denna lilla reform, lärer det nog komma att ätgå ytterligare 9 år, innan Riksdagen kan finna saken mogen för ett ytterligare steg. Sedan kanske vi få vänta ytterligare 9 år, innan Kungl. Maj:t blir färdig med ett nytt förslag. Då hemställer jag, om det icke vore skäl, eftersom vi nu ha frågan före, att på en gång bestämma oss för ett något större steg.

Det har redan påpekats af en föregående talare, att bland dem, som kraftigast uttalat sig för denna reform, befinner sig vår fångvårdsstyrelse. Man kan, tror jag, knappast slå upp någon af fångvårdsstyrelsens årsberättelser utan att där finna de mest talande inlägg till förmån för en effektiv reform i detta afseende. Jag vill icke pina herrarne med några långa referat. Jag skall endast läsa upp några rader ur den sista berättelsen. Där säger en fångpredikant om dessa fångar, som komma ut med straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende: »Men hvad skall den taga sig till, som, då han utblottad och modlös, saknade stöd af anhöriga, kommer ut från fängelset, ej får arbete? Jag har under året af en, som ännu vistas på fängelset, fått denna fråga: 'Hvad skall jag taga mig till? Penningar äger jag inte, arbete får jag inte, ty jag saknar medborgerligt förtroende för flera år, tigga får jag inte, stjäla får jag inte, och dö vill jag inte'.» De kraftiga maningar, som sålunda nästan hvarje år från fångvårdsstyrelsen återkomma, tala icke endast för att inskränka denna straffpåföljd i så obetydlig grad, som Kungl. Maj:t föreslagit, utan de tala, på grund af de olyckliga verkningar för samhället, som denna straffpåföljd åstadkommer, för densammans fullständiga upphörande.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Branting, Thylander, Nordin, Ekholm, Larsson* i Västerås, *Johansson* i Öija och *Nyström*.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag dels i egen-skap af landssekreterare har tillsyn öfver ett fängelse och dels varit ledamot i den s. k. strafflagskommittén, som haft att behandla denna

fråga närliggande frågor, har jag varit i tillfälle att något tänka på densamma, och jag anhåller därför att få säga några ord.

Min ställning till denna fråga är nog en helt annan än den i den kungl. propositionen utvecklade. För min del hör jag till dem, som anse, att straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende helt och hållet borde försvinna ur vår lagstiftning. Jag tror, att, om vi se på öfriga europeiska länders lagstiftningar i detta hänseende, vi skola finna, att — med undantag för Finlands — vår lagstiftning står tämligen ensam. Visserligen säger herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet, att den svenska strafflagen i denna fråga ingalunda intager den särställning, som mängden synes hafva föreställt sig. För min del kan jag dock mot detta omdöme sätta ett annat uttalande, nämligen af den numera aflidne riksadvokaten Getz, som författat motiven till det förslag, som ligger till grund för Norges nu gällande strafflag. I dessa motiv säger han, att den svenska lagen i denna fråga intager »en tämligen enastående ställning». För min del synes det mig, som det sista uttalandet också vore det riktigaste. De moderna strafflagar, som jag känner till — och just i de motiv, jag berört, redogör riksadvokaten Getz för en hel del af dem — utgå från en annan grundsats, än vår strafflag. De inskränka dessa s. k. bistraff eller straffpåföljder i allmänhet till att omfatta förlust af vissa bestämda rättigheter, vare sig de, såsom den tyska lagen, sammanfatta påföljderna under ett gemensamt namn eller såsom den norska lagen icke göra det. I allmänhet äro dessa lagars stadganden i detta stycke sådana, att de medgifva tillfälle att afpassa ifrågavarande straffpåföljd efter själva brottets beskaffenhet, under det man hos oss fäster så att säga en allmän skylt på den dömde och därigenom tillfogar honom skada och lidande på helt andra områden än som afses.

Nu säges visserligen i den kungl. propositionen i fråga om syftet med denna straffpåföljd — det är nya lagberedningens yttrande, som relateras —, att det ej är »att tillfoga brottslingen något lidande genom att utsätta honom för andra människors afsky och förakt, utan endast att förebygga, att den, som blifvit dömd för nesligt brott, må framdeles eller, där påföljden ådömes för viss tid, förrän någon tid förflutit efter det han lämnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjänt af allmän tillit». Det må vara sant, att detta är *syftet* med den här ifrågavarande straffpåföljden. Men hvad betyder syftet, när *resultatet* icke svarar däremot. Och att så icke är fallet, tror jag, att man med full bestämdhet kan säga. Därom vittna nog och öfvernog alla från fängvårdsmyndigheterna komna uttalanden i frågan, särskildt fängpredikanternas i fängvårdsstyrelsens årsberättelser intagna redogörelser, af hvilka flera här i dag redan anförts. Äfven jag vill meddela ett sådant uttalande. I den sista af fängvårdsstyrelsens årsberättelser finnes nämligen ett uttalande af fängelsepredikanten i Norrköping, hvilket, som jag tror, icke förut blifvit här relateradt. Han skrifver: »I slutet af förlidet är erhöj jag ett bref från en norrköpingsbo, som aftjänade sitt straff å annat fängelse. Han skrifver bland annat så här: 'Utän hjälp går det ej

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

(Forts.)

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.
(Forts.)

för mig att komma någonstans, ty hvart man kommer, vilja de ha betyg, och hvart vill jag komma med ett betyg med en fläck, som skall stå där i 9 år. Annars vore det inte omöjligt för mig att skaffa mig arbete själf. Sedan jag lämnade Norrköping, har jag haft arbete på två ställen, där jag kunnat få stanna hela mitt lif, men när det kommit till det afgörande och betyg skulle framvisas, har jag måst sluta, och så går det hela mitt lif, som det ser ut.»

Under den debatt i Första Kammaren, som 1890 afhölls i denna fråga, lämnade chefen för fängvårdsstyrelsen en hel mängd synnerligen talande exempel på de missförhållanden, som denna straffpåföljd verkligen förorsakar. Jag vill emellertid icke trötta med att uppräknade dessa exempel. Men af allt hvad som anförts framgår tydligt, att denna straffpåföljd bör bort; och det framgår enligt min tanke, att den bör bort icke endast för vissa straff eller för straff utöfver en viss tid, utan att den bör bort helt och hållet. I flera af de exempel, som anfördes, och särskildt det jag läste upp, skulle missförhållandena fortfarande varit kvarstående, vare sig det af Kungl. Maj:t framställda och af utskottet tillstyrkta förslaget eller reservanternas förslag varit lag. Det visar sig nämligen, att, ehuru behofvet att få påföljden af medborgerligt förtroendes förlust borttagen visserligen är mycket stort med afseende å dem, som ådömas kortare frihetsstraff, det är icke mindre stort beträffande dem, som dömas till långvarigare straff. Jag vill till och med påstå, att, om man bortser från *antalet* ådömda straff, ifrågavarande påföljd såsom tillägg till *längre* frihetsstraff gör än mera skada. Våra fängvårdsmyndigheters erfarenhet torde nämligen i allmänhet vara den, att det är de personer, hvilkas strafftid är längre och på hvilka den penitentiära behandlingen alltså fått tillfälle att verka en längre tid, som äro allra mest ägnade att återgå till ett ordnadt och laglydigt lif. *Behofvet* af en reform ur denna synpunkt blir ej tillgodosedt utan en grundligare reform, än vare sig reservanternas eller utskottet föreslagit.

Jag vill dessutom erinra om en annan omständighet. Såsom herrarne torde veta, har förslag väckts om införande i vår lagstiftning af rättsinstitutet villkorlig frigifning. Den villkorliga frigifningen, om hvilken man får hoppas att vi snart i Riksdagen få mottaga kungl. proposition, är i regel endast afsedd för brottslingar med en viss längre strafftid. Enligt det förslag, som strafflagskommittén afgaf, skulle villkorlig frigifning icke kunna tillämpas på brottslingar med kortare strafftid än öfver 2 år. Men är det, mina herrar, lämpligt att villkorligt frigifva en brottsling, i ändamål att han måtte blifva i tillfälle att visa, att han vill och kan föra ett laglydigt lif, men på samma gång under tiden sätta på honom en sådan black om foten, som kallas förlust af medborgerligt förtroende, och som måste hindra honom att visa just hvad meningen är att han skall genom frigifningen blifva i tillfälle att visa. Detta är att med ena handen taga tillbaka, hvad man ger med den andra. Särskildt ur den synpunkten, att institutet villkorlig frigifning må komma till sin fulla rätt, synes det mig vara mycket angeläget, att vi helt och hållet borttaga straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende.

Jag står sålunda alldeles gifvet på den ståndpunkten, att vi böra söka få en lagstiftning, som något mera närmar sig de moderna utländska strafflagarna samt således gifver mera tillfälle att afpassa ifrågavarande bistraff efter de olika brottens olika beskaffenhet; och i det hänseendet hafva vi ju då ett godt exempel i den lag, som blifvit antagen i vårt broderland Norge.

Jag vill gerna erkänna, att, såsom också blifvit framhållet, det torde möta rätt stora svårigheter att åstadkomma en sådan lagstiftning, just därför att bestämmelsen om god frejd såsom villkor för utöfvande af vissa medborgerliga funktioner m. m. förekommer i så många af våra lagar. Men det synes mig dock, som om dessa svårigheter icke borde vara oöfvervinneliga. Vi böra ej af desamma låta afhålla oss från att söka komma därhän, att den straffpåföljd, hvarom här är fråga, icke vidare må såsom nu åsättas den dömde såsom en allmän skylt, vare sig brottet varit af den ena eller den andra arten och vare sig det i och för sig påkallat den ena eller den andra af de påföljder, som nu samtliga inbegripas i påföljden förlust af medborgerligt förtroende.

Hur skall jag med en sådan uppfattning ställa mig till de nu föreliggande förslagen? Det kunde naturligtvis tyckas, som om jag borde taga reservanternas förslag. Men i afseende härå har jag ungefär samma mening som lagutskottets vice ordförande. Jag tror, att detta lätt blefve ett palliativ för en vidare gående reform. Och jag röstar därför hellre för lagutskottets hemställan, ehuru jag visst icke är belåten därmed. Jag befarar nämligen, liksom representanten för Norrköping, att reservanternas förslag, om det verkligen finge någon framgång — hvilket jag för min del dock icke tror, att det för närvarande kan vinna i Riksdagen, — skulle mera än lagutskottets ägna sig att undanskjuta en lagstiftning, som går den rätta vägen.

Jag tror dessutom, att det för dem, som nu i allt fall vilja vinna något, vore opraktiskt att taga reservanternas förslag. Vi torde väl knappast kunna tänka oss, att detta förslag går igenom i medkammarerna, och då stå vi inför en sammanjämkning, som i bästa fall resulterar däri, att den af reservanternas åtrådade vinsten blir jämförelsevis ringa, för att icke säga mycket obetydlig, men i värsta fall kan medföra det resultatet, att hela förslaget faller. Från min utgångspunkt skulle jag visserligen icke så mycket beklaga detta, men jag tror dock, att man bör se på dem, som skola drabbas af påföljden förlust af medborgerligt förtroende, och då nu ett förslag föreligger som inskränker denna påföljd så pass mycket, som det af lagutskottet framlagda, icke förkasta detsamma och den förmån, som det bjuder, då ett bifall till detta förslag enligt min uppfattning skulle ställa sig endast obetydligt, för att ej säga icke alls hindrande i vägen för ett slutligt tillfredsställande ordnande af lagstiftningen i frågan.

Under åberopande af denna motivering skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Hammar skjöld*, *Österberg*, *Reuterskiöld*, *Bergendahl*, *Akerlund*, *Höjer*, *Warrinsky* i Stockholm, friherre *De Geer*, af *Callerholm*, *Ström* i Transtrand och *Ödman*.

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

(Forts.)

*Om ändring
i strafflagens
bestämmelser
angående för-
lust af med-
borgerligt
förtroende.*

(Forts.)

Herr Lindhagen: Den uppfattning angående ändamålet för ifrå-
gavarande lagstiftning, som herr Widén nu uttalat, nämligen att änd-
målet skulle vara vanfrestsstraffets fullständiga borttagande, delas
nog af reservanterna och, enligt hvad jag föreställer mig, äfven af
utskottet i dess helhet. Reservanterna hafva i sin reservation utgått
från denna uppfattning, och jag hörde också herr vice ordföranden i
utskottet, som talade å utskottets vägnar, för sin del gifva uttryck
åt samma mening. Det hade ju därför varit ganska önskligt, om till
exempel herr Widén, som ju på grund af sitt arbete i strafflagskom-
mittén kommit in i denna fråga, vid innevarande riksdag väckt motion
om en skrifvelse i nämnda syfte. Då hade lagutskottet haft tillfälle
att se frågan ur vidare synpunkter. När emellertid intet yrkande i
sådan riktning framkommit, föreställde vi oss — och detta var en upp-
fattning, från hvilken äfven Kungl. Maj:t utgick — att ställningen
vore den, att man nu tills vidare icke kunde genomföra en dylik lag-
stiftning, utan att man måste nöja sig med att på den väg, som Kungl.
Maj:t inslagit, söka vinna något. I afseende härå kan jag nu icke
dela vice ordförandens uppfattning, då han skilde mellan reservanterna
och utskottet på det sättet, att reservanterna skulle hafva gått i orätt
riktning med hänsyn till lagstiftningens ändamål, under det att Kungl.
Maj:t och utskottet skulle hafva gått i rätt riktning. Både utskottet
och reservanterna hafva väl gått i samma riktning, denna må vara rätt
eller orätt, så att jag föreställer mig, att i detta afseende samma för-
tjänst eller skuld hvilat på utskottet som på reservanterna.

Då jag för min del skulle öfverväga denna sak, kunde jag icke
annat än se densamma ur de människors synpunkt, för hvilka ifråga-
varande lagstiftning skulle komma till stånd, och då vi nu icke hun-
nit så långt, att vi kunna slå in på den väg, som herr Widén förord-
dade och som reservanterna och sannolikt äfven utskottet ansett vara
den riktiga, så måste vi väl se till, att under den antagligen mycket
långa tid, som kommer att förflyta, till dess vanfrestsstraffet blir all-
deles borttaget — herr Pettersson anslog den till 18 år, och det är
ju möjligt, att den blir så lång — det stora antal människor, som
dömas för brott, i vidsträcktare mån än som sker enligt Kungl. Maj:ts
förslag befrias från de olyckliga följderna af vanfrestsstraffet. De
formella betänkligheterna mot att exempelvis vissa personer, som blifva
dömda, skulle tillerkännas medborgerliga rättigheter, väga för mig
mindre än tanken på alla dem, som böra befrias från vanfrestsstraffet
under den långa period, som kommer att förflyta, innan vi hinna
arbeta oss fram till den rätta ståndpunkten. Jag tror det vara bättre
att göra en mängd människor rätt, och kan icke se en så stor fara
däri, att till äfventyrs en eller annan ovärdig får deltaga till och med
i riksdagsmannaval. Herr justitieministern nämnde med stor öfverdrift
att här i Stockholm en afsevärd kontingent tjufvar skulle komma i
tillfälle att rösta vid sådana val. Med anledning härå vill jag endast
återgifva, hvad en annan riksdagsman från Stockholm hviskade i mitt
öra, nämligen att, äfven om Kungl. Maj:ts förslag om proportionella val
här blefve tillämpade, tjufvarna i Stockholm väl dock icke skulle
vara tillräckligt många för att kunna framdrifva en kandidat ur sin
egen krets.

Med denna uppfattning ställer det sig för mig som en oafvislig plikt att uppgifva de formella betänkligheterna för att icke under en lång och oöfverskådlig framtid bereda en stor del människor svåra olyckor. Jag tror, att reservanterna äfven i gällande lag, om man skall tillämpa antagna grundsatser, finna godt stöd för sin framställning, då strafflagen just bestämt 2 års straffarbete såsom en slags skiljemur mellan gröfre och ringare brott. Då vi nu gå framåt på den inslagna vägen, därvid afgörandet alltid måste få en subjektiv innebörd, tycker jag, att äfven ur den synpunkt, som strafflagen tillämpar, det är berättigadt att säga: låt de ringare brotten blifva fria, och låt oss endast hålla oss till de gröfre.

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

(Forts.)

Af dessa skäl och af de skäl i öfrigt, som till stöd för reservanternas mening anförts och som jag delar, kan jag icke ställa mig på den ståndpunkten, att vi nu för så lång tid framåt skulle behöfva bereda en hel del människor olycka, och jag ber därför, herr talman, att för min del få yrka bifall till reservationen.

Herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Hörnsten* och *Wallis* instämde häruti.

Herr *Widén*: Herr talman! Jag skall anhålla att få yttra endast några få ord.

Den siste talaren riktade mot mig en förebräelse, därför att jag icke väckt motion i öfverensstämmelse med de åsikter, jag uttalat. Jag vill därå svara, att jag verkligen ursprungligen tänkt framlägga motion om ett skrifvelseförslag i denna riktning. Men skälet därtill, att detta icke skedde, var just detsamma, på grund af hvilket jag här anslutit mig till utskottets hemställan, nämligen den praktiska hänsynen därtill, att jag genom en motion möjligen kunde föranledt, att hela saken strandat och alltså de personer, som göra sig förfallna till straffarbete i 6 månader och därunder och som enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle undslippa vanfrijdsstraffet, icke skulle komma i åtnjutande af denna förmån. Det var för deras skull, som jag icke ville bidraga till att det hela skulle falla. Jag var rädd att, genom att söka vinna det bästa, gå miste om det bättre, som skulle kunna ernås genom den kungl. propositionen, till hvilken jag därför yrkat bifall.

Herr *Hedin*: Herr talman! Jag finner till min ledsnad, att det är alldeles principiellt, som statsrådet och chefen för justitiedepartementet har stannat vid det förslag, som han framlagt, och att han icke någonsin vill blifva af med påföljden förlust af medborgerligt förtroende. Detta ligger ju nämligen alldeles ovillkorligt i hans uttalande, och då hjälper det icke, att man erbjuder honom att skriva en lag såsom tillägg till bestående lagstiftning med föreskrift, att de och de brotten medföra förlust af de och de medborgerliga rättigheterna, ungefär så, som i franska och andra vallagar föreskrifves. Det hjälper icke då, eftersom han säkerligen svarar, att därmed blir icke den, som har en arbetare i sin tjänst, upplyst om att personen har begått stöld. Därföre skall jag nu rösta för det förslag, som här

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.
(Forts.)

har påyrkats af motionärerna — det må sedermera leda blott därtill, att det blir en opinionsyttring för denna gång. Men då är det bättre, tills vi blifva förvissade om att saken kan främjas därigenom, att man får en lag upptagande alla de fall, då man genom de och de brotten förverkar de och de droits civiques, och att sedermera påföljden förlust af medborgerligt förtroende stryks bort helt och hållet. Men därtill hafva vi icke, såvidt verkligen herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet icke menar något annat, än hvad han i uttryckliga svenska ord sagt i dag — därtill hafva vi icke hans hjälp att påräkna.

Herr Lindhagen: När jag nyss hade ordet, glömde jag att säga en sak.

Det har framhållits, att genom ett antagande af reservanternas förslag den stora reformen skulle undanskjutas. Detta är emellertid visst icke fallet. Skillnaden mellan utskottets och reservanternas förslag är blott, huru många människor skola komma i åtnjutande af lagstiftningens fördelar, medan man väntar på den stora reformen. Denna kan bringas på tal när som helst, genom en motion eller ett förslag, när Riksdagen är mogen att omfatta de grundsatser, som denna reform innehåller.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag vill förklara hvad jag menar därmed, att reservanternas förslag går i orätt riktning, under det att Kungl. Maj:ts förslag går i rätt riktning. Kungl. Maj:ts förslag går i rätt riktning; så långt kunna vi alla vara ense. Men sedan stå vi vid skiljovägen, och frågan är: Skola vi gå fram i den riktning, som reservanterna utstakat, eller i den riktning, som jag i mitt förra anförande antydte? För min del vill jag icke, att man skall gå fram på den af reservanterna utstakade vägen, ty i och med det, att man sagt, att förlust af medborgerligt förtroende skall inträffa först vid en straffsats af 2 års straffarbete, har man med vår nuvarande lagstiftning på samma gång sagt, att först vid en straffsats af 2 års straffarbete inträder en förlust af de allmänna rättigheterna. Jag vill däremot, att förlusten af de allmänna rättigheterna skall inträda vid en straffsats af 6 månaders straffarbete, men att däremot förlusten af medborgerligt förtroende skall helt och hållet försvinna ur strafflagen. Tager man nu reservanternas förslag, kan man icke sedan göra en återgång och säga: Ehuru vi förut medgifvit, att förlusten af de allmänna rättigheterna skall inträda vid 2 års straffarbete, vilja vi nu taga tillbaka detta och bestämma, att den skall inträda redan vid en straffsats af 6 månaders straffarbete, hvilket ungefärligen motsvarar hvad den utländska lagstiftningen enhälligt omfattat.

Hvad beträffar bestämmelsen om vissa gröfre brott, är det mycket riktigt, att det är de, som äro belagda med 2 års straffarbete och därutöfver; men därmed sammanfaller icke motionärernas förslag angående förlusten af medborgerligt förtroende. Å ena sidan finns det nämligen menedsstraffet, där denna förlust inträffar *tidigare*, å andra sidan inträder denna förlust af medborgerligt förtroende *icke alls* vid en hel del andra straff på öfver 2 års straffarbete, nämligen vid alla miss-handelsbrott m. fl.

Jag tror således, att huru välment reservationen än är, skulle dess antagande lägga hinder i vägen för en verklig, en grundlig och slutgiltig reform, hvarför jag ber att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

*Om ändring
i strafflagens
bestämmelser
angående för-
lust af med-
borgerligt
förtroende.*

Herr Lindhagen: Jag förstår icke, hvarför den ärade vice ordföranden i lagutskottet alltid skall tillvita reservationen alla de olägenheter, som, ifall de förefinnas, också måste vidlåda Kungl. Maj:ts förslag! Äfven i Kungl. Maj:ts förslag blir man ju tvungen att i många fall gå tillbaka på det sätt vice ordföranden antydde, om än icke i fullt samma utsträckning. Detta beror därpå, att man nu är inne på en helt annan grundsats i strafflagstiftningen, tills vidare åtminstone. Kommer man däremot med en helt ny grundsats, finns det väl icke något hinder att, med den till utgångspunkt, lagstifta på ett fullt rationellt sätt, oafsedt hvilka följder förutvarande lagstiftningen har. I alla händelser kan man väl, jag upprepar det, icke säga, att det af vice ordföranden anförda är en olägenhet, som vidlåder ensamt reservationen, när den vidlåder äfven Kungl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Öfverläggningen var härmed afslutad. Därunder hade med afseende å förevarande paragraf yrkats dels godkännande af utskottets förslag, dels ock godkännande af det förslag, som framstälts i den af herr von Geijer med flere afgifna motionen. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann den förre propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afseende å 20 kap. 14 § strafflagen godkänner lagutskottets förevarande förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i fråga om berörda paragraf godkänt det förslag, som framstälts i den af herr von Geijer med flera afgifna motionen.

Omröstningen utvisade 130 ja mot 51 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2 kap. 19 §.

För denna § hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Vissa i lagen bestämda brott kunna medföra den påföljd, att den dömda förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroende. Ej må

Om ändring i strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende. (Forts.)

dylik påföljd ådömas, där ej brottet varder belagdt med dödsstraff eller med straffarbete i minst sex månader.

Förlust af medborgerligt förtroende ådömes för alltid, där den dömd gjord sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på lifstid eller brottet är sådant, som i 13 kap. 1 eller 2 § sägs, men i annat fall intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han efter utståndet straff blifvit frigifven.

Den, som till förlust af medborgerligt förtroende dömd är, hafve förverkat ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, som af honom innehafves; vare ock, så länge han är medborgerligt förtroende förlustig, utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god frejd erfordras.

Utskottet hade emellertid föreslagit, att paragrafen skulle lyda sålunda:

Vissa i lagen bestämda brott medföra den påföljd, att den dömd förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroende.

Har den, som begått brott, hvarom nu är sagdt, gjort sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på lifstid; skall han förklaras förlustig medborgerligt förtroende för alltid: har han förskyllt straffarbete på viss tid, ej under sex månader; varde, där ej brottet är sådant, som i 13 kap. 1 eller 2 § sägs, förklarad förlustig medborgerligt förtroende, intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han efter utståndet straff blifvit frigifven.

Den, som till — — — — — god frejd erfordras.

Reservation hade afgifvits af herr *Zetterstrand*, med hvilken herrar *Lindhagen* och *Segerdahl* instämt och hvilken hemställt, att det utaf Kungl. Maj:ts framlagda förslaget till ändrad lydelse af 2 kap. 19 § strafflagen måtte oförändradt antagas.

Efter föredragning af paragrafen begärdes ordet af

Herr *Zetterstrand*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med afseende å den nu föredragna paragrafen förefinnes, såsom herrarne se, en skiljaktighet mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag. Denna skiljaktighet rör sig blott om formen, och den är äfven — det måste jag erkänna — af ganska ringa betydelse. Men detta hindrar icke, att kammaren, innan den fattar beslut i frågan, bör taga denna sak i noggrant öfvervägande. Jag vill därför relatera frågans förhistoria.

Förhållandet är, att Kungl. Maj:ts först hade låtit utarbete ett förslag till ändrad lydelse af denna paragraf. Sedermera har detta förslag förevarit till granskning inom högsta domstolen, och högsta domstolen har enhälligt uttalat sig för viss ändring i detta förslag. Med anledning af denna högsta domstolens erinring är förslaget omarbetadt, och vid föredragning inom statsrådet har detta förslag enhälligt antagits, hvarvid enligt grundlagens bestämmelser två justitieråd voro närvarande. Så framlades detta nya Kungl. Maj:ts förslag, som således affattats i öfverensstämmelse med högsta domstolens uttalanden; och när nu detta förslag förekommer till behandling inom Riksdagen, yrkar lagutskottet, icke att man skall taga detta förslag,

utan att man skall taga det ursprungliga förslaget, mot hvilket högsta domstolen riktat sina anmärkningar. Jag vill nu hemställa till kammaren: kan det vara lämpligt och värdigt, att Riksdagen i en teknisk fråga, där det blott gäller formulering af lagtexten, frångår högsta domstolens uttalade mening och, i strid med denna, antager en formulering, som högsta domstolen icke har velat biträda? Jag tror det icke; och på den grund ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, sådant som det föreligger.

Herr *Widén* instämde häruti.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Jag är ense med reservanterna i denna punkt. Jag vill dock tillägga, att jag icke anser den föreliggande frågan om den lämpligaste lydelsen af ifrågavarande paragraf vara af någon större betydelse. Emellertid instämmer jag, som sagdt, i reservationen.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner beslöt kammaren att med afslag å utskottets hemställan, i hvad den rörde ifrågavarande paragraf, godkänna paragrafen, sådan densamma af Kungl. Maj:t föreslagits.

Sedan härefter *3 kap. 13 §* blifvit föredragen, yttrade

Herr Zetterstrand: Jag får helt enkelt yrka bifall till den föreliggande paragrafen och anhåller, att detta bifallsyrkande äfven måtte få anses omfatta alla följande paragrafer.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

8 kap. 30 §; 12 kap. 21 §; 14 kap. 46 §; 16 kap. 16 §; 19 kap. 22 §; 21 kap. 10 §; 22 kap. 22 § och 23 kap. 2 §.

Godkändes.

Lagförslagets ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan i *punkten a)* förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Punkten b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Efter föredragning häruppå af lagutskottet utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående

bestämmelser i syfte att bidrag till aflöning af kyrkobetjäning skall utgå efter de grunder, som för kommunalutskylder i allmänhet äro gällande, begärdes ordet af motionären

Herr Sandquist som yttrade: Herr talman mina herrar! Såsom af det föreliggande utskottsutlåtandet framgår, har utskottet till fullo *erkänt* den af mig i motiveringen till min motion framhållna förefintliga *bristen* på erforderliga bestämmelser rörande *grunderna* för aflöningens utgående till den lägre kyrkobetjäningen. Utskottet säger nämligen: »Det finnes icke i lag uttryckligen föreskrifvet, på hvad sätt aflöningen till den lägre kyrkobetjäningen skall utgöras, utan torde i detta hänseende råda olika förhållanden på olika orter. Genom det af motionären åberopade kungl. cirkuläret den 29 oktober 1886 har beträffande denna fråga endast fastslagits, att församling själf äger besluta om användande af kyrkokassans medel till, bland andra ändamål, aflöning af kyrkvaktare, orgeltrampare, ringare och dödgräfvare.» Och utskottet fortsätter vidare: »Någon anledning att i förevarande afseende göra skillnad mellan å ena sidan klockare- och organistlön och å andra sidan den lägre kyrkobetjäningens lön synes utskottet ej föreligga. Emellertid lära förhållandena i allmänhet utveckla sig därhän, att jämväl den lägre kyrkobetjäningens aflöning utgår efter den för klockare- och organistlön bestämda grund. På de håll, där så ännu ej är fallet, torde det med själ kunna förväntas, att efter den senaste lagstiftningen på detta område ändring i den af motionären åsyftade riktningen efter hand kommer att ske, utan att någon särskild lagstiftningsåtgärd för sådant ändamål blifver erforderlig.»

Jag har, mina herrar, icke heller begärt ordet för att göra något yrkande i denna fråga, enär jag är ganska tillfredsställd med den motivering, som lagutskottet har presterat för sitt utlåtande. Jag har dock funnit mig föranlåten att *understryka* denna del af utskottets motivering för att sålunda *taga fasta* på den däri uttalade uppfattningen. Och jag vill hoppas, liksom äfven lagutskottet uttalat det såsom sin förhoppning, att efter »den senaste lagstiftningen på detta område» äfven en sådan ändring med afseende på grunderna för den lägre kyrkobetjäningens aflöning, såsom jag afsett, så småningom måtte komme att vinna erkännande.

Jag har således, herr talman, icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 17, i anledning af väckt motion angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Andra Kammaran af herrar *J. J. Byström, A. F. Janson* i Bråten, *C. J.*

Hammarström, E. G. Åkerlind och *P. Hörnstén* afgifven motion, n:o 173, hvari föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida samt i så fall under hvilka villkor och förutsättningar främmande trosbekännare kunde fritagas från skyldigheten att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap, äfvensom att, sedan utredningen skett, Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill densamma kunde gifva anledning.

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

Utskottet hade emellertid hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade fogats reservation af herr *Zetterstrand*, med hvilken herrar *Andersson* i Helgesta, *Olsson* i Mårdäng, *Lindhagen* och *Segerdahl* instämt, och hvilken ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till herr *Byströms* m. fl. ifrågavarande motion.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få en kort stund taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, särskildt med anledning af den motivering, som här har blifvit lämnad och som synes mig verkligen påkalla en granskning.

Först förefaller det mig mycket öfverraskande, att lagutskottet är 1905 helt och hållet lämnat å sido den ståndpunkt, som lagutskottet är 1886 intog, och det icke blott så, att sakligen en tillbakagång har ägt rum, utan äfven så, att icke det minsta nu nämnts om de då gjorda uttalandena i denna fråga. Och går man till det föreliggande betänkandet, befinnes utskottet på slutet af sidan 10 yttra, »att ett obetingadt erkännande af den i motionen framhållna grundsatsen skulle innebära ett bestämdt afsteg från den hittills rådande och städse fasthållna uppfattningen af statskyrkans ställning». Ja, redan där ligger ju en glömska af hvad jag nyss antydde från 1886, då icke denna uppfattning gjordes gällande, hvadan den icke städse har blifvit fasthållen. Vidare är beaktansvärdt utskottets påstående, att ett bestämdt afsteg från den hittills rådande och städse fasthållna uppfattningen om statskyrkans ställning skulle vara gifvet genom *motionärernas förslag*, hvilka fastmer i motionen gifvit till känna sin anslutning till erkännandet, att »man vid dessa frågors lösning nog ej får alldeles lämna å sido bestående förhållanden».

I själfva verket var det väl den redan 1860 i Sverige proklamerade religionsfrihetens grundsats, som innebar det ifrågavarande »afsteget» eller den principiella brytningen med det allhärskande statskyrkoväsendet. Ehuru nu visserligen religionsfrihetsgrundsatsen i det speciella hänseende, hvarom här är fråga, rönt en motgång 1862 genom de bestämmelser, som då utfärdades såsom grundläggande för blifvande löneregleringar för presterskapet i vårt land, må dock icke å andra sidan förgätas, att 1873 fastslogs och därmed

Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
afgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.
(Forts.)

också gjordes fortfarande gällande hvad 1860 års lag bestämt rörande dissenters befrielse från de för särskilda kyrkliga förrättningar, såsom dop, vigsel eller begrafning, stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjuning, med mindre slik förrättning af dem själfva blifvit begärd. Detta blef ock i ett särskildt afseende bekräftadt 1883. Nu är det visserligen något mera, som här är i fråga, än allenast befrielse från dessa *jura stolæ*; det är också fråga om befrielse från sådant, som i gamla tider var fullkomligt *frivilligt*. Men, såsom af lagutskottet 1886 göres med styrka gällande, icke heller på denna punkt höfves det att visa sig reaktionär.

I öfrigt hafva motionärerna erkänt, att äfven dissenters hafva förpliktelse att bidraga till statskyrkans underhåll med hänsyn till de värf, som statskyrkan åtagit sig i allmänt fosterländskt syfte. För min del ogillar jag, att motionärerna velat lägga infriandet af denna förpliktelse på en viss samhällsklass, nämligen ägare af jordbruksfastighet, och fritaga andra därifrån. Men de ha dock godkänt grundsatsen, att dissenters, betraktade såsom ett helt, skola vara pliktiga att lämna bidrag till statskyrkan som en fosterländsk institution. När således utskottet fortskrider till att mot dem bevisa, det hvarje svensk medborgare är skyldig att bidraga till statskyrkans upprätthållande, så går utskottet på sidan af det, som skulle bevisas, och gör ett hugg i vädret. Motionärerna hafva icke förnekat något annat, än att dissenters skulle ha *lika* skatteplikt som statskyrkans medlemmar. Men det är icke detta, som lagutskottet söker vederlägga, utan att dissenters *icke alls* skulle hafva någon skattskyldighet, hvilket ju icke blifvit påstådt.

Kommer jag så till det nya stycket på sidan 11, så visar sig lagutskottet utomordentligt svagt. Visserligen har jag hört tillämpas på rent borgerliga ting satsen: *summa lex salus reipublicæ*, hvarmed man dristat uttala, att om statens bästa så fordrar, behöfver man icke låta sig begränsas af några rättsgrundsatser. Jag vill ej nu yttra mig därom. Men säkert är, att på det område, som här är i fråga, kan man icke häfda någon annan högsta lag än det rättas. Och när utskottet själf svärfvar på målet och visar sig icke vara säkert på att ha rätten på sin sida, får jag säga, att detta sätt att motivera en intagen ståndpunkt åtminstone icke är af andlig eller sant kyrklig natur. Det heter nämligen i utskottets betänkande på angifna ställe: »De enda afgifter, för hvilka främmande trosbekännare enligt utskottets mening kunde med något fog påkalla befrielse, äro de, som» etc. Mina herrar, är detta icke ett medgifvande, att det torde finnas något befogadt i deras framställning, och det tyckes väl, som om därmed vore erkänd vår skyldighet att söka få utredd denna sak.

Huru är det då, som lagutskottet söker bemöta detta? Är det med någon vederläggning af rättfärdigheten uti de uppställda anspråken från dissenters sida att icke vara lika skattskyldiga som statskyrkans medlemmar, då de onekligen i viss mån med egna kostnader besörja hvad som genom statskyrkan besörjes i större omfattning? Nej, det gör utskottet alls icke, utan kommer med skäl, som äro af rent empirisk eller, som man nu för tiden hellre plägar kalla det, praktisk natur. Men kan, mina herrar, en rättsgrundsats veder-

läggas på denna väg? Kommer man ifrån hvad som erkännes med ett visst fog kunna sägas och sålunda till någon del vara rätt, därigenom att man ådagalägger, att detta i vissa afseenden medför praktiska olägenheter? Jag tror det icke.

Hvilka äro då de af utskottet angifna skälen? Se här de fyra skäl, som på sidan 11 uppräknas efter hvarandra.

Det första är, att de ifrågavarande afgifterna äro »synnerligen obetydliga och föga betungande, hvarför en lagändring i sådant syfte knappast — märk knappast — kan vara af ett verkligt behof påkallad». Är det något giltigt skäl, så förstår jag bra litet, huru en bevisning skall föras. Redan ur ekonomisk synpunkt kan hvad som för den ene är »synnerligen obetydligt och föga betungande» för en annan betyda något och kännas som en tyngd. Om de afgifter, som främmande trosbekännare före lönereglernas genomförande ej behöft afgöra, säger det ofvanberörda lagutskottet 1886, att de »å landsbygden ej torde hafva varit af någon synnerlig betydenhet, men i städerna däremot utgjorde en väsentlig del af prästerskapets och kyrkobetjäningens löneinkomster». Men äfven om vi antaga dem ekonomiskt betyda föga eller intet, så är det ju icke den ekonomiska synpunkten, ur hvilken motionärerna yrka på dessa afgifters borttagande, utan från en helt annan synpunkt, nämligen rättvisans och samvetets.

Jämväl synes det mig mycket egendomligt, när lagutskottet säger, att frigörelsen i alla fall »endast kunde komma att afse de relativt fåtaliga främmande trosbekännare, hvilka bildat egna, af staten erkända församlingar». Visserligen är jag med om, att hvad här ifrågasatts icke får gälla några andra än sådana, som tillhöra *af staten erkända* församlingar. Den ordningens princip, som skulle i annat fall godkännas, vill jag icke göra mig till målsman för. Men det har icke heller skett från motionärernas sida. De hafva ju fastmer, såsom vi läsa i sista stycket, sid. 9, uttryckligen bekänt sig till reservanten herr Zetterstrands redan 1902 uttalade mening, att berörda rättighet icke bör tillkomma någon annan än dem, som äro medlemmar af något utaf staten erkändt trossamfund, emedan »eljest lätt skulle kunna inträffa, att personer af uteslutande materiella hänsyn utträdde ur statskyrkan». Och hvad det vidkommer, att befrielsen skulle afse relativt få, får jag erinra, att detta är ett mycket sväfvande uttryck. Dessutom vill jag göra eder, mina herrar, uppmärksamma uppå, att det icke är så alldeles säkert, att det förhållande, som *nu* råder, komme att framgent råda, ifall en sådan gärd af rättvisa ägnades dissenters som den, hvilken motionärerna här hafva begärt. Tvärtom tror jag, i likhet med hvad motionärerna själfva antyda, att i sådant fall antalet dissenters skulle komma att ökas. Och därigenom skulle en stor vinst göras. Ty det har utgjort en sorg, för att icke säga en skam, för vårt land, att förhållandet mellan statskyrkan och dissenters i Sverige icke är så ordnad, att man kan här afgöra, hvilketdera samfundet den ene eller andre medborgaren tillhör. Denna olägenhet skulle troligen bli på sådant sätt i icke ringa grad begränsad, kanske rent af aflägsnad. Men, invänder man kanske ifrån andra sidan, det är just detta, vi icke vilja; vi vilja icke, att det

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlægga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
afgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.

(Forts.)

skall bildas flere af lagen erkända dissentersamfund, att antalet af lagligen erkända dissenters i vårt land skall ökas. Men det är ju att säga ut, att man vill ur nyttans, den empiriska nyttans, synpunkt tillbakatränga det, som skulle leda förhållandena i riktning af sanning och reda.

Ytterligare anföres af utskottet såsom ett tredje skäl för att man icke skall gå motionärerna till mötes, att deras hemställen innehåller något, som skulle förutsätta den svår och vidtomfattande utredning». Det är ingalunda gifvet, att utredningen skulle bli så svår, som utskottet befarar. 1886 års lagutskott, hvars ordförande var landshöfding Bergström, uttalade som sin uppfattning, att några »öfvervinneliga praktiska hinder väl icke lära omöjliggöra en rättelse i detta afseende». Hvad som säges då om en del af utredningen i fråga gäller säkerligen jämväl det nu afsedda. Och äfven om denna utredning vore aldrig så svår: rör det andra, som kräfva sin rätt, då må det väl icke vara befogadt att emot dem säga, att det skulle vara aldeles för svårt att klargöra hvad man dock åtminstone delvis medgifvit »kunde med något fog påkallas».

Slutligen framhåller utskottet, hurusom frågan står i nära samband med löneförhållandena för statskyrkans prästerskap, så att fyllnad i dess aflöning blefve af nöden. Och »härutinnan hade i motionen icke anvisats någon utväg». Det är icke sant; ty motionärerna åberopa sig på herr Zetterstrands reservation vid 1902 års riksdag såsom identisk med den föreliggande motionen. Slår jag då upp och ser efter hvad som där har blifvit sagdt af den nämnde reservanten, så finner jag ett bestämdt påvisande af flere möjligheter för att komma till rätta med denna sak. Särskildt en bland de utvägar, han där påvisat, vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet på. Han säger: »Då jag sålunda åstundar, att frågan med snaraste må erhålla en effektiv och i möjligaste måtto tillfredsställande lösning, torde det vara tillbörligt att här angifva ett af de sätt, hvarpå detta enligt min mening möjligen skulle kunna ske. Detta sätt vore — tillägger han — att medelst anordningar från ett utaf kommande Riksdagar för ändamålet beviljadt årsanslag godtgörelse lämnades vederbörande statskyrkoförsamlingar och deras prästerskap till belopp, motsvarande summan af de skattelindringar, hvilka de inom församlingarne bosatte dissenters enligt fastställda grunder komma att få åtnjuta». Dessutom, mina herrar, har det icke varit omöjligt i utlandet att ordna denna sak. Det finnes mig veterligen icke ett enda land i världen, som i detta fall har en lagstiftning sådan som vår. Det samma, som öfverallt annorstädes kunnat ske, må väl också kunna ske hos oss, i synnerhet ifall vi känna, att det bör ske. Jag öfvergår nu till reservationen. Tyvärr kan jag icke heller obetingadt avsluta mig till den. Men det, som utgör hindret härför, är icke af sådan art, att jag ser mig nödsakad att göra något annat yrkande än det i denna reservation innehållna. Ty dels är uttalandet i den delen mycket försiktigt gjort, då det härom heter: »må väl kunna betraktas såsom en lämplig ekvivalent», dels utmynnar ju det hela i att begära *utredning*, »huruvida samt i så fall under hvilka villkor och förutsättningar främmande trosbekännare må kunna fritagas från

skyldigheten att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap, äfvensom att, sedan utredningen skett, Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill densamma kunde gifva anledning». Jag tror icke heller, att reservanten själf håller på just det sättet för dissenters att infria sin af honom såväl som af motionärerna själfva erkända partiella skatteplikt.

Hvilket är då detta sätt, som jag för min del omöjligen kan vara med om? Jo, att den tillbörliga ekvivalenten för den skytteskyldighet, som erkännes allt framgent böra åligga dissenters, skall ligga däri, att skattefriheten icke afsäga »utskylderna för den fasta egendom, som af främmande trosförvanter äges». Mina herrar, icke bilda dissenters en sådan kompakt enhet, att vissa utaf dem billigtvis kunna åläggas att ensamt betala hvad som dock är lika väl andras skyldighet som deras. Och särskildt med hänsyn till våra stora industrisamhällen, där då nära nog alla skulle bli fria, undrar jag, om icke med skäl de, som ha skattskyldigheten för jorden, komme att finna denna anordning mycket orättvis. Nej, jag vill, att hvar och en därvidlag skall efter sin förmåga bidra till ett allmänt fosterländskt ändamål, som fylles af statskyrkan.

Jag håller starkt på bandet mellan stat och kyrka, icke främst för *kyrkans* skull, ehuru visserligen äfven hon har fördelar af en sådan förbindelse, utan företrädesvis för *fosterlandets* skull. Ty fosterlandet har stora och viktiga intressen fästa vid föreningen med kyrkan, och det icke blott ur synpunkten af de administrativa värf, som nu skötas af prästerna och hvilka skulle, om en skilsmässa mellan stat och kyrka genomfördes, kräfva en helt ny ämbetsmannakår, som måhända skulle bli mycket dyrbar, utan äfven ur synpunkten af att vårt folk behöfver religiöst etiskt *fostras*, och denna fostran lär icke kunna ske på ett alla statens medlemmar omfattande sätt annat än genom en statskyrka. Det gifves, mina herrar, tyvärr många i detta afseende indifferent medborgare, hvilkas barn utan en sådan institution skulle komma att sakna den viktigaste förutsättningen för ett nyttigt och värdigt lif. Jag undrar, om icke äfven dissenters hafva fördel utaf, att ett allmänt pedagogiskt förfarande härvidlag äger rum, hvarigenom ju en förberedelse sker till det, som både de och vi statskyrkans medlemmar, hvar på sitt sätt, äsyfta. Och vilja vi bevara denna förbindelse mellan kyrka och stat, icke skall det gå genom att på tvetydiga vägar tillkämpa kyrkan några yttre förmåner, utan allenast därigenom, att kyrkan obetingadt söker arbeta för det, som är rätt och billigt, och sålunda visar sig förtjäna förtroende.

Jag ber, hr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Redelius: Af det nu föreliggande betänkandet synes, att motionärerna ha den meningen, att deras kraf är af sådan beskaffenhet, att det förr eller senare måste af Riksdagen bifallas, och påstå, att frågan skall komma upp igen, ända tills den gått igenom enligt deras önskan. — Vi ha sålunda att vänta, att frågan ånyo kommer upp i framtiden. Af denna anledning vill jag, oaktadt frågan för denna riksdag fallit genom Första Kammarens i ämnet fattade

*Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
afgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.
(Forts.)*

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

beslut, yttra några ord, äfven och särskildt af det skälet, att jag äger någon kännedom om hithörande omständigheter och kan anses böra meddela åtskilliga upplysningar, som möjligen kunna blifva till något gagn vid frågans framtida bedömande.

Jag vill först såsom grundval för frågans bedömande erinra där-om: 1:o, att hos oss såsom laga ordning gäller, att samtliga rikets innevånare skola vara kyrko- och skattskrifna någonstades, hvar och en i sin särskilda lokalförsamling, i allmänhet territoriella, men i undantagsfall icke-territoriella.

2:o, att det finnes fri flyttningsrätt för hvar och en af rikets innevånare från en församling till en annan. Ingen församling äger någon laglig rätt att hindra någon att flytta ut ur församlingen och icke heller någon rätt att hindra annan att flytta in dit.

3:o, att den grundsatsen gäller som laga ordning, att alla, som tillhöra en viss lokalförsamling, skola deltaga i församlingens gemensamma utgifter för främjandet af församlingens ändamål, gemensamt bekosta dess byggnader och aflöna dess tjänstemän.

Nu vilja motionärerna häri få till stånd sådan ändring, att det må tillåtas vissa medlemmar af en lokalförsamling att, med åtnjutande af samma förmåner som alla andra, slippa bidraga till gemensamma utgifter. Då detta anspråk framställes i rättfärdighetens och billighetens namn och säges vara en samvets sak, så är det ju tydligt, att detta ärende kräfver Riksdagens uppmärksamhet, och att man verkligen bör försöka på heder och samvete döma i detta mål.

Då framställer sig det spørsmålet: är det öfverensstämmande med rättvisa och billighet, att samtliga församlingsmedlemmar, hvar och en i sin mån och inom de af gällande lagar och författningar bestämda gränser, skola bidraga till de gemensamma utgifterna eller icke? Jag vill då för denna frågas besvarande se saken först i allmänhet. En lokalförsamling besluter en sådan byggnad, hvars uppförande enligt lag tillkommer denna församling, vare sig det nu är kyrka, prästgård, sockenstuga eller hvad som helst af dylika byggnader. Vi antaga då, att några, exempelvis tio af hundra, förklara: vi vilja icke hafva någon byggnad, sådan som den nu beslutade; det öfverensstämmer icke med vårt åskådningssätt att deltaga i kostnaden därför; vi yrka därför att blifva befriade därifrån. Om dessa personer nu vinna den begärda befrielsen, så blir följden naturligtvis antingen den, att den ifrågavarande byggnaden icke blir uppförd, eller också den, att de öfriga skattdragande få, med bibehållen skattskyldighet för egen del, betala jämväl de befriades andel. Eller om fråga vore angående aflöning åt präst, klockare, organist, orgeltrampare, ringare eller kyrkvaktare, och några befriades från deltagande i afgifterna därför att de ansåge det strida mot deras intresse, så skulle följden blifva den, att antingen ifrågavarande tjänstemän finge så mycket mindre aflöning, eller de andra skattdragande så mycket större utgifter (såvida ej fyllnad gäfves från annat håll). Om vi således, såsom jag i detta fall nu gjort, taga frågan från denna mer allmänna synpunkt, är det väl icke omöjligt att bedöma, huruvida ett sådant kraf kan anses vara med rätt och billighet öfverensstämmande eller icke.

Ja, kan man då — såsom också motionärerna gjort — invända: detta må vara i allmänhet riktigt och sant; men det är någonting särskildt och olika, om det gäller främmande trosbekännare.

För ett rättvist bedömande däraf anser jag det vara gagneligt att i likhet med utskottet och reservanterna taga nödig hänsyn till, att det förefinnes olika grupper af främmande trosbekännare, dels sådana, som *äro kvar* inom svenska kyrkan, med eller utan öppet erkännande af skiljaktliga meningar, dels sådana, som *utträdt* ur statskyrkan. Hvad de sistnämnda beträffar kunna vi ju — jag skyndar mig att tillägga det, för att det icke må bli bortglömdt — allesammans vara ense, den senare talaren, reservanterna och utskottet, och äfven jag däri, att, om några medlemmar af statskyrkan slutit sig tillsammans och bildat en egen, af Konungen godkänd församling, med särskild föreståndare, med rätt till kyrkobokföring, rätt att med laga verkan förrätta vigsel o. s. v., så att denna församling blir analog och likställd med en särskild statskyrkoföreling, dessa personer, som således bildat en egen församling, icke vidare hafva något att skaffa med de öfriga medlemmarna i den församling, från hvilken de utbrutit sig, åtminstone icke mera än med medlemmarna i hvilken som helst annan församling i riket, så är det rättvist och billigt, att desse befrias från alla afgifter till svenska kyrkan och hennes prästerskap för sina personer och för sin inkomst. Så långt kunna vi alla vara ense, och det är därhän, synes det mig, som reservanterna särskildt peka.

Men annorlunda är förhållandet med den, som stannar kvar inom statskyrkan. Om dessa, fastän dissenters, trifvas så väl inom statskyrkan och sätta så stort värde på de förmåner och rättigheter, som ett medlemskap af statskyrkan medför, att de icke vilja utträda; så må de, såsom nu är fallet, åtnjuta samma och lika stora rättigheter som alla andra församlingsmedlemmar. Men om dessa *därutöfver* vilja befrias från en del af de skyldigheter, som äro förbundna med detta medlemskap, då säger jag *här till*, som jag alltid sagt, nej, ty jag påstår, att det verkligen *är* med all rätt och billighet öfverensstämmande, att sådana personer få tillika med de öfriga församlingsmedlemmarna, bland hvilka de bygga och bo, deltaga i gäldandet af de för församlingen i sin helhet erforderliga utgifterna.

Men då säger man: dessa dissenters hafva ju *förr* haft en dylik rätt, hvilken emellertid nu blifvit dem beröfvad. Då frågar jag: hvilken frihet är det, som de skulle haft och som sedermera skulle blifvit dem fränkänd? Jo, svara motionärerna och den siste talaren med dem: de hafva varit befriade från *jura stolæ*, detta på grund af 13 § i 1873 års förordning ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning, hvilken § lyder sålunda: »De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning må ej påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slika förrättningar blifvit på hans egen begäran verkställda». Detta är ju riktigt. Men jag går längre och säger, att det hade varit lika riktigt, om i nämnda § i stället för »främmande trosförvandt» ståt »medlem af svenska statskyrkan» och paragrafen alltså lydte så här: De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning må ej påföras medlem

Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap
(Forts.)

Angående af svenska statskyrkan i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd». Såvidt jag vet och förstår, har det heller aldrig varit annorlunda. Hvad detta lagrum innehåller har varit gällande praxis i århundraden. Ty, hvad förstår man med *jura stolæ*? De äro ersättning för *barndop*, *vigsel* och *jordfästning*. Några fler än dessa tre finnas ej. Och aldrig vet jag åtminstone om, ehuru jag nu i denna dag varit präst i öfver 46 år, att doppengar erlagts af annan person, än den som begärt dop. Ej heller känner jag till, att vigselpenningar erlagts af någon annan än den som begärt blifva vigd. Aldrig har något annat inträffat, efter hvad jag vet.

(Forts.)

Men nu äro alla *jura stolæ* borttagna utom i Stockholm. Somliga säga, att de *icke* äro det, men jag påstår, att afgifterna verkligen äro borttagna, och jag påstår ytterligare, att de äro borttagna utan någon ersättning i stället, utan vederlag af någon kontant summa. Det är nu just härom, som tvisten delvis gäller. Några — däribland ock en af mig synnerligen högt värderad lagutskottsordförande för några år sedan — hafva sagt: Huru litet det än må vara, så skall det dock alltid vara *något*, som skall utgöra ersättning. Denna sak är nu förtjänt af närmare undersökning. En undersökning härutinnan må gärna, såsom utskottet antyder, vara huru svår som helst att utföra, den låter sig nog i alla fall göra. Nå, hvad skulle då en sådan undersökning afse? Jo, huruvida någon kontant ersättning verkligen blifvit, i stället för *jura stolæ*, utdebiterad på församlingsmedlemmarna. Till förmån för den uppfattningen, att så verkligen sker, kan åberopas en mängd kungl. resolutioner angående lönerogleringar, som tillkommit på grund af 1862 års förordning i ämnet. Det finnes nämligen ett flertal sådana resolutioner; jag har dem allesammans och jag har läst igenom en stor del af dem. Ofta möter man i dem orden »*jura stolæ*», jämte andra uppgifter. Den fullständiga titeln på ifrågavarande afgifter är för öfrigt i den åberopade förordningen denna: »*påskpenningar, jura stolæ, matskott, offer, dagsverken med flera andra extra ordinarie utgifter*». Om alla dessa säges, att de skola *utbytas* mot vissa, för samma tid och efter samma *grunder* som *tiondeersättningen* till beloppet bestämda afgifter, m. m. Nu är ju allas mening den — jag tror, att härom icke råder någon menings-skiljaktighet — att alla dessa skattetitlar blifvit med rätta bortstrukna, och det finnes väl ingen som vill hafva dem tillbaka. Men då de i alla fall förr utgjorde en del löneinkomster, så skulle de väl, om de borttogos, »*utbytas*» med någonting annat. Hvad har då fåtts i stället för de afskaffade *jura stolæ*? Detta är icke klart. I lagen och på papperet (de särskilda lönerogleringsresolutionerna) finnas föreskrifter om sådan ersättning. Men i verkligheten gifves ingen i de flesta fall. För denna min mening kan jag icke prestera några bindande juridiska bevis; men jag kan uppvisa skäl, hvarför jag hyser den uppfattningen, att *jura stolæ* strukits bort utan särskild ersättning därför. För ändamålet ber jag att få anföra ett par exempel — ja, blott två sådana för att icke blifva alltför mångordig och upptaga tiden för långt. Två exempel af olika typer af resolutioner i hithörande frågor; det är af dessa resolutioner en alltför brokig samling,

för att tiden skulle medgifva en utförligare redogörelse för dem, och för öfrigt vore det väl ej håller ändamålsenligt att göra det.

Jag vill hemta mitt första exempel från den grupp af gällande löneregleringsresolutioner, i hvilka för dagsverken, *jura stolæ* och andra afgifter bestämmes en personlig afgift. I resolutionen för Raus pastorat i Skåne i närheten af Helsingborg säges, att

»såsom ersättning för dagsverken, offer, jura stolæ, lösen för attester samt andra extra afgifter till kyrkoherden betalar årligen hvarje person, som erlägger mantalspenningar, med undantag af gemenskapen vid indelta krigsmakten och dess husfolk, man femtio öre och kvinna 25 öre».

Med *detta* exempel för ögonen torde icke erfordras annat eller mera än att uppskatta värdet af ett dagsverke för att finna, det alla öfriga i § uppräknade afgifter blifvit bortstrukna utan särskild ersättning (om icke i fastighetsavgifterna).

Hvad är värdet å ett mansdagsverke? Då ett sådant betalas med 1 kr. 50 öre, 1 kr. 75 öre 2 kr. ja 3 eller 4 kronor på olika orter; så torde det ingenstädes kunna uppskattas så lågt som till blott 50 öre. Om så likväl skett och en man mot erläggande af 50 öre blifvit fri från dagsverksskyldigheten och *alla* andra afgifter till kyrkoherden, så kan man väl med skäl påstå, att mannen icke lämnat full ersättning för dagsverket, än mindre betalt någonting i ersättning för de öfriga avgifterna, således ock särskildt ingenting för jura stolæ.

Det andra exemplet vill jag hämta från den grupp löneregleringsresolutioner, i hvilka i stället för dagsverken, *jura stolæ* och andra extra afgifter stadgas, att en viss summa skall utdebiteras per fyrk på alla betalningsskyldige. Då ber jag att få taga detta exempel från en församling, som jag känner till och som är belägen i Kalmar län samt har en folkmängd af omkring 3,200 personer.

Jag ber herrarna hafva tålmod att åhöra och vara villiga deltaga i en uppskattning af de ofvannämnda avgifterna inom antydda församling, emedan en dylik uppskattning kan blifva af något litet intresse i framtiden. Hvad skall uppskattningen då afse? Jo, »påskpenningar, jura stolæ, dagsverken, matskott, offer och alla andra extra afgifter, som förr utgått till prästerskapet. Hvad skall då sådan uppskattning tjäna till? Jo att visa, huruvida numera någon ersättning för jura stolæ utgår och huruvida dessa gamla afgifter blifvit utbytt mot några nu gällande afgifter till något skäligt belopp.

Då dessa alla afgifter skola *utbyttas* emot en kontant ersättning; hvad skall man då uppskatta påskpenningarna till och till huru mycket värdet af offer och kollecter? Är det för mycket, att — fastän dessa afgifter voro alldeles frivilliga och man därför bör med hänsyn till de betalande vara billig i sina beräkningar, på samma gång som man å andra sidan tager rättvis hänsyn till dem, som skulle ha dessa inkomster, och att således åtminstone *något* skall lämnas i ersättning — är det då för mycket, säger jag, om jag antager, att 5 öre per person och år kan anses utgöra en skälig ersättning för dessa frivilliga, nu borttagna afgifter? Det tror jag icke, och jag tecknar mig till minnes dessa 5 öre, hvilka för bortåt en tredjedel af 3,200 personer skulle uppgå till omkring 50 kronor. 50 kronor kunna väl

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

Angående befrivelse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap. icke vara för mycket, då de i verkligheten uppgått i vissa fall till vida högre belopp.

Men matskott skulle ock betalas. Det vet kanske icke många hvad det var? Det har funnits en gammal rätt för präster i landet att en gång om året från hvarje hushåll i församlingen mottaga bröd och sofvel till bröd. Detta kunde ju närmare beskrivas, men jag skall icke göra det. Jag har själf sett dylikt, men jag för min del har sluppit ifrån att uppbära lön på det sättet. Värdet på matskotten kunde väl variera från 50 öre till 10 kronor och mera. Vi kunna antaga, att det i en sådan församling finnes 650 hushåll, som skola betala matskott. Vi böra dock därifrån räkna bort 250 hushåll såsom fattiga, af hvilka ingenting må äskas. Då återstå 400 matskott à — låt oss säga — 25 öre. Detta gör 100 kronor. Vi sätta således förslagsvis upp 100 kronor.

Vidare utskrifvas i denna församling omkring 2,000 attester, oftast flere, men stundom äfven ett mindre antal. 1,000 attester få vi dock genast taga bort, nämligen dels flyttningsattester, för hvilka aldrig någon lösen får tagas, dels attester till fattiga, af hvilka man ju icke kan fordra någon lösen, och dels attester, som begäras af myndigheter, af hvilka lösen icke heller får tagas. Det återstår således omkring 1,000 attester, för hvilka lösen kan beräknas. Hvad skola vi nu beräkna för en attest? I en förr gällande kungl. stadga om expeditionslösen stadgades en afgift af en krona för betyg, som särskildt utfärdas. Vi skola vara billiga mot den betalningsskyldige äfven här, utan att åsidosätta all rättvisa mot den, som skulle hafva denna lösen. Vi kunna därför sätta lösen till 10 öre stycket. Det blir 100 kronor för 1,000 attester.

Så hafva vi jura stolæ. Vi kunna antaga, att i denna församling i medium årligen vigas 20 par, begrafvas omkring 60 och döpas omkring 100 barn. Vi kunna antaga 50 kronor för alltsammans. Vi sätta således upp 50 kronor för jura stolæ.

Rätten till ostmjölk kunna vi värdera till 50 kronor. Ånda till senare år (4—5 år sedan) tillverkades i prästgården af sådan mjölk omkring 25 st. prima ostar (= Smalands prästost) till 150 kilograms vikt och däröfver inalles. Hvadan netto må kunna uppskattas till 50 kronor. Så hafva vi dagsverken. I den församling, som jag syftar på, finnas 1,700 personer, som betala mantalspengar. Vi kunna genast räkna bort 900 personer, såsom fattiga, kvinnor m. fl., och hafva då kvar blott 800. Vi anse således, att det är 800 personer, som skola utgöra dagsverken. Dessa få vi väl värdera så lågt, som jag nyss nämnde eller till 50 öre per styck, hvilket ju är vida under det gångbara priset, särskildt under skördetiden, då dagsverkena skolat utgöras. 800 dagsverken à 50 öre skulle göra 400 kronor.

På detta sätt skulle vi få ihop, efter billig värdering och med hänsyn till »rättvisa och billighet», ett ersättningsbelopp af 750 kronor.

Hvad har nu Kungl. Maj:t bestämt ersättningen till i denna församling? Jo, han har bestämt ersättningen till 250 kronor, således endast en tredjedel af det belopp, till hvilket jag efter min räkning kommit. Ersättningen förslår icke ens till godtgörelse för hälften af dagsverkena à 50 öre. Det blir icke mer än 31 à 32 öre för hvarje

dagsverke. För det öfriga blir det ingen ersättning alls. Jag tror således, att jag har rätt i mitt påstående, att jura stolæ äro bortstrukna utan någon särskild kontant ersättning.

Synnerligen egendomligt ter det sig, då man ser efter, huru det gestaltar sig vid dessa 250 kronors utdebitering efter fyrk. Resultatet i den församlingen har blifvit $\frac{4}{5}$ öre per fyrk. Detta utgör för en person, som icke äger fastighet, utan skattar endast för inkomst af kapital eller arbete, och efter det uppskattade inkomstbelopp, som berättigar att deltaga i riksdagsmannaval, d. v. s. för en inkomst af 800 kronor, alltså för påförda 35 fyrk à 4,45 öre per fyrk, alltså inalles 28 öre. Då mannen för sig, hustru och hemmavarande barn betalt dessa 28 öre, är han fri från att utgöra dagsverken, fri från jura stolæ och fri äfven för alla öfriga afgifter. Det finnes således väl ändå någon grund för lagutskottets motivering i denna punkt, när det säger, att afgiften är obetydlig? Ty det blir icke gärna något utrymme för jura stolæ. Ännu märkvärdigare blir det, om man vill betrakta någon del af de 250 kronorna såsom ersättning för jura stolæ, och det bör det ju vara enligt motionärernas och reservanternas och den föregående talarens mening. Låt oss se till, huru stor del var det nu af 750 kronor, som skulle utgöra ersättning för jura stolæ? Jo, det var 50 kronor, således $\frac{1}{15}$ af hela beloppet. Men en $\frac{1}{15}$ af 250 kronor utgör omkring 17 kronor, och detta för hela församlingen. Om det är 1,700 personer, som betala mantalspengar, blir det således 1 öre person. Det är sannerligen en obetydlig afgift. Men huru obetydlig den än är, bör den bort, säger man. Ja, det är jag gärna med om, och det af allt mitt hjärta, men jag påstår, att den redan är borta. Detta var de två exemplen.

Finnes det ingen annan utväg ur den öfverklagade svårigheten än den, att låta allting vara såsom det är och blott medgifva dissenters den önskade befrielsen från ifrågavarande afgifter? Jo, det finnes en annan utväg, och därutinnan är jag öfverens både med reservanternas och med den siste ärade talaren, om jag förstätt dem rätt. Det finnes en utväg i sammanhang med den löne reglering, hvartill förslag föreligger och som är att motse, om Kungl. Maj:t behagar göra något åt förslaget, och det är den, att man indrager till statsverket och afskrifver prästerskapets hela tionde och låter statsverket träda emellan med aflöning både till svenska kyrkans prästerskap och till dissenters prästerskap efter den lön, som kan pröfvas skälig för hvarje särskildt fall. Sedan kunna främmande trosbekännare i sina lokalförsamlingar stå bredvid svenska kyrkans församlingar på likställighetens grund med lika rättigheter och skyldigheter, hvartdera slaget inom sina egna församlingar och i förhållande till hvarandra och till staten. Sedan kunde ock skatterna jämnas, så att ingen längre påføres mer direkta afgifter till aflöning af eget prästerskap än högst 5 öre per fyrk och 20 öre person för hela folkmängden i församlingen. Ty såsom jag förut sagt, om dissenterförsamlingarnes prästerskap göra samhället samma tjänster, som nu fordras af statskyrkans prästerskap, ser jag intet skäl, hvarför icke dissenterförsamlingarna skulle få samma bidrag, som statskyrkans församlingar skulle få. Det är detta, jag påyrkat, och som jag till och med väckt motion om för tolf år sedan. Detta

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.
(Forts.)

*Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
afgifter till
svenska stats
kyrkan och
dess präster-
skap.*

(Forts.)

är min ståndpunkt. Men jag upprepar det: »så länge någon står kvar i en församling och icke vill gå ut ur densamma, utan i allo begagna sig af de förmåner, som församlingen erbjuder, då bör han ock med de andra bidraga till församlingens utgifter». Och detta anser jag vara rätt och billigt. Nu några anmärkningar angående en del af reservanternas motivering. De skilja nämligen emellan fastighetseskatt å ena sidan samt skatt för personer samt för inkomst af kapital och arbete å den andra. I detta hänseende bör också en olikhet observeras; men hvilken olikhet hvarken reservanterna eller motionärerna synas hafva fullt beaktat eller låtit gälla i hela sin vidd, men sammanblandat det ena med det andra, då de antagit den ena skatten vara ekvivalent för den andra. Enligt våra skattegrunder skattas för fastighet i den kommun eller församling, där fastigheten är belägen, utan afseende på om fastighetsägaren bor på sin fastighet eller icke, eller om han tillhör församlingen eller icke. För fastighet skall i hvarje fall afgift utgå. Därpå kan följa och följer också i många fall, att en och samma person får betala fastighetseskatt i annan församling, än där han bor, och att han kan få göra det i flera församlingar, om han är så förmögen, att han har fastighet i flera församlingar. Men skatt för sin person och för inkomst betalar han endast i den församling, där han är skriven. Därför ligger det nog grund för den åtskillnad, som motionärerna gjort för sin framställning om att fastighetseskatten borde skiljas från afgifterna för person och för inkomst. Men att säga, att de ekvivalera, det stämmer nog icke. En person har till exempel fastighet och är dissenter; en annan åter har icke fastighet, men är äfven dissenter. De kunna vara påförda lika stort fyrktal. Men den ene får enligt medium för den skattebördan till prästerskapet, som nu åligger svenska statskyrkans olika församlingar, betala 27,29 öre för hvarje fyrk i en församling, under det att den andre får betala 4,31 öre för hvarje fyrk i en annan församling, eller gå alldeles fri, om motionen godkändes. Eller om det är samma person, som har båda slagen af skattobjekt, så slipper han ifrån att för det ena slaget betala mer än 4,31 öre, under det att han får betala 27,29 öre för det andra slaget. Detta vore ju ingen ekvivalering; och allra minst, om den ena har fastighet och den andra icke. Och hvad det skulle betyda att, utan ändring af bestående förhållanden i öfrigt, helt enkelt meddela frihet åt dem, som skatta för inkomst, det skall ett annat exempel visa. En församling har t. ex. 32,000 beskattningsbara fyrkar, 12,000 för jordbruksfastighet och 20,000 för inkomst. Om nu dessa inkomsttagare med sina 20,000 icke innehafva eller äga fastighet, och fastighetsägarna med sina 12,000 fyrk icke åtnjuta beskattningsbar inkomst, är uppenbart, att ingen ekvivalent kunde uppkomma, enär fastighetsägarna finge hela skatten och inkomsttagarna ingen skatt alls. Här föreligger uppenbarligen en missuppfattning hos såväl motionärer som reservanter, hvilken icke märkes så väl i teorien, men blir tydlig i de konkreta fallen. Ty den skatt, som i anförda exempel skulle hvila på dessa 20,000 fyrk, komme i stället att tynga på de öfriga 12,000 fyrkarne. Det kan frågas, om en sådan anordning vore öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

Men ännu några ord i en annan fråga: Man säger kanske: Huru förhåller det sig egentligen med dessa borgerliga göromål, som åligger prästerskapet; äro dessa af någon betydighet, så att det är värdt att fästa något afseende vid dem, eller i hvilken mån kunna dessa röra dissenters? Jag har trott, att jag borde meddela några ord till protokollet afven i den punkten. Men jag måste nu fatta mig kort.

*Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
avgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.*

(Forts.)

Det finnes en kyrkoskrifningsförordning af så sent datum som år 1894, hvilken innehåller bestämmelser för prästerskapet angående kyrkoböckernas förande. Denna förordning är ganska vidlyftig, så att det kan naturligtvis icke komma i fråga att nu här fullständigt relatera densamma, utan jag vill endast lämna en antydning om förordningens innehåll i några punkter. Hufvudboken, som det åligger den svenska kyrkans prästerskap att föra, kallas numera församlingsbok. Där skola upptagas alla byar, gårdar och lägenheter, små och större, till nummer och brukningsandelar; och allt folket skall införas med namn, födelsetid och ort, civilstånd, frejd och en hel del andra uppgifter. Denna bok föres utan ringaste hänsyn till församlingsboarnes religiösa åsikter, och förandet af denna bok medför icke för prästen den minsta lindring i fråga om dissenters. Tvärtom kunna prästens göromål ökas, därigenom att det åligger honom att föra dubbla anteckningar rörande dem, som utträdt ur statskyrkan, i en särskild längd och tillika i församlingsboken. Man måste skriva attester om dem likaväl som om alla andra; och såsom herrarne torde hafva sig bekant, hafva prästerna att meddela allehanda attester för mera än 50 olika ändamål. Bland annat, har prästerskapet att meddela utdrag ur kyrkoböckerna för de värnpliktiges rullföring och redovisning, och mer än femton särskilda uppgifter och attester afgå för detta ändamål från prästerskapet till rullföringsområdesbefälhafvarne och andra myndigheter. Utom denna församlingsbok föras vidare flere andra särskilda böcker eller längder. Så föras särskild födelsebok, vigselbok, inflyttnings- och utflyttningslängd samt konfirmationslängd. Alla dessa böcker och längder skola föras utan hänsyn därtill, att det finnes olika tänkande i religiöst hänseende inom församlingen, och prästerskapet bär ansvaret för, att de alla föras ordenligt och lagenligt. Vidare vill jag erinra därom, att en särskild förteckning skall föras öfver alla barn i skolåldern, andra förteckningar, statistiska uppgifter m. m. m. Det skulle emellertid blifva allt för långt att genomgå alla prästernas göromål med skrifverier för olika ändamål, och därför vill jag också afstå därifrån. Det anförda bör dock kunna tjäna såsom en antydning därom, att dessa göromål äro högst betydande i folkrika församlingar och med rörlig befolkning.

På grund af det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få först uttala mitt uppriktiga erkännande till biskop von Schéele för hans yttrande, ett yttrande, i hvilket jag i flere, om också icke i alla afseenden kan instämma. Jag förstår hvad det betyder att en man i hans ställning gör ett sådant uttalande.

Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
avgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.

(Forts.)

Hvad åter angår den sista ärade talaren, herr Redelius, så förefaller det mig, som om hans uttalande vore sådant, att därom icke vore så mycket att säga. Ty han ställer sig egentligen på den ståndpunkten, att det nuvarande tillståndet, nämligen att dissenters skola betala skatt till kyrkan, är öfverensstämmande med gällande lag. Ingen har väl bestridit detta, men det är ju nu just fråga om att *ändra* denna lag, så att den skulle bättre fylla de kraf, som man i nutiden kan ställa på en lagstiftning på detta område.

Utskottet börjar sitt afstyrkande utlåtande med att framhålla, att denna fråga många gånger förelegat till ompröfning inför Riksdagen, och det synes, som om utskottet däraf skulle vilja draga den slutsatsen, att, då frågan så många gånger förut blifvit afstyrkt, man också nu bör afstyrka densamma. Mig synes det tvärtom, att, om man finge draga någon slutsats af detta förhållande, det borde blifva den, att, då frågan varit före så många gånger utan att lyckas vinna Riksdagens bifall, tiden nu borde vara inne att tillstyrka densamma. Jag hoppas emellertid, att, äfven om frågan nu faller, den skall falla framåt och återkomma gång efter annan, tills den lyckas vinna Riksdagens bifall. Så var t. ex. förhållandet med en annan liknande fråga, nämligen spörsmålet rörande civiläktenskapet, hvilket ändtligen fick en lösning vid sista riksdagen.

Utskottet framhåller vidare, att motionen endast äsyftar befrielse från skatt till statskyrkan för person och inkomst af kapital eller arbete, men icke fritager fastigheterna; men måne utskottet velat tillstyrka motionen, om man jämväl tagit med fastigheterna? För min del tror jag det icke, och obestridligt är väl, att det med nu gällande skattelagstiftning skulle vålla stora svårigheter, om man skulle taga med äfven de skatter, som utgå af fastigheter, ehuru det ju kan anses önskvärdt. Hade lagstiftningen på det kyrkliga skatteområdet i vårt land varit densamma som t. ex. i Frankrike eller som i Spanien, där statskyrkan får sina inkomster, i det förra landet omkring 50 miljoner francs och i det senare cirka 42 miljoner pesetas, mera direkt från statskassan, då skulle man efter min uppfattning äfven hafva kunnat befria dissenters från skatt för fast egendom, men för närvarande tror jag icke, att detta gärna kan vara möjligt, hvaremot jag tror, att det mycket väl låter sig göra att gå så långt som i reservationen föreslagits. För öfrigt har af reservanterna påpekats, att statskyrkan fyller två olika ändamål, det ena att handhafva själavården och det andra att fullgöra vissa statistiska arbeten eller att, om jag så får säga, sköta en del af statsbokhålleriet och att följaktligen de af fastigheterna utgående avgifterna till statskyrkan skulle kunna anses såsom en ersättning för denna senare verksamhet af statskyrkan, nämligen statsbokhålleriet.

Vidare anför utskottet, att denna fråga på det närmaste berör förhållandet mellan stat och kyrka. Men måne detta är riktigt? Jag tror, att lagutskottet icke här har sett frågan ifrån den rätta synpunkten eller betraktat frågan just sådan den verkligen är, ty det finnes flere länder, där det existerar en statskyrka, men där det oaktadt dissenters eller de, som äro af annan mening än statskyrkan, befrias ifrån skatt till denna, alldeles som vi ha yrkat i vår motion.

Så äro i Norge dissenters befriade ifrån skatt för person och för inkomst af kapital eller arbete, och de kunna genom beslut af kommunstyrelsen i vissa fall befrias äfven från skatt af fastighet. I Danmark är genom 77 § i grundlagen fastslaget, att »Ingen er pliktig at yde personlige Bidrag til nogen anden Gudsdyrkelse end den, som er hans egen; dog skal enhver, der icke godtgjör att være Medlem af et i Landet anerkjendt Trossamfund, til Skolevæsenet svare de til Folkekirken lovbefalede personlige Afgifter».

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

Och dessa bestämmelser tillämpas så, att de erkända samfundet (judar, reformerta, katoliker och metodister) äro fritagna från alla personliga bidrag, äfven för inkomst af kapital och arbete, under det att de öfriga fria samfundens medlemmar erlägga till skolväsendet ett belopp, som motsvarar det, hvilket de, om de tillhört statskyrkan, skulle erlagt till sin präst. Enahanda är förhållandet i vårt grannland Finland, där dissenters enligt 18 § i dissenterlagen äro befriade från skatt till den evangelisk-lutherska kyrkan. Där är lagstiftningen till och med så välvillig mot dissenters, att den icke ens kallar dem dissenters eller främmande trosbekännare, utan betecknar dem blott såsom tillhörande annan protestantisk trosbekännelse. Den äsyftade finska lagparagrafen lyder: »Hvar som tillhör i landet bestående kyrkosamfund af annan protestantisk trosbekännelse än den evangelisk-lutherska samt deltagar i underhåll af dess prästerskap och kyrkobetjäning, vare frikallad från all personell afgift till prästerskap eller kyrkobetjäning inom samfund af annan trosbekännelse».

Samma är också förhållandet i Skottland, där de frikyrkliga samfundet blifvit befriade från skatt för person och inkomst af arbete eller kapital. Den starka och lifskraftiga skottiska frikyrkan skulle för öfrigt på inga villkor tillåta en sådan skatt. Däremot måste de betala statskyrkoskatt för fastighet. Förhållandet är likaledes i flere tyska stater, såsom i Hamburg, Preussen och Sachsen, där dissenters äro befriade från skatt till statskyrkan, på sätt vi yrkat. Det vill till och med synas, som om statskyrkan skulle stå sig bättre i de länder, där man gjort en sådan rättvis eftergift åt dissenters, än i de länder, där man håller fast vid frikyrkors afgifters utgörande till densamma. Jag vill såsom exempel anföra statskyrkorna i Frankrike, som fortfarande utkräva afgifter af dissenters, men hvilka statskyrkor just i dessa dagar stå sig i det hela taget ganska illa.

Vidare har utskottet framhållit, att statskyrkan fyller ett statsändamål. Om därmed afses, att statskyrkan har till ändamål att upfostra människorna till religiös känsla och moralisk uppfattning samt till sedlighet och nykterhet i lif och sammanlefnad, så menar jag, att andra kyrkosamfund kunna utföra denna mission jämförelsevis lika väl som statskyrkan. Om åter utskottet äsyftar den andra sidan af statskyrkans verksamhet eller det, som jag förut kallat statsbokhålleriet, så tror jag, att ingen medlem af annat kyrkosamfund är ovillig att betala de afgifter, som i detta fall kunna krävas för kyrkans arbete i statens tjänst. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke en del af prästerskapets åligganden i detta afseende kunde med fördel öfverflyttas till andra myndigheter. Jag läste här om

*Angående
befrielse för
främmande
trossbekännare
att erlägga
avgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.*

(Forts.)

dagen en artikel af en prästman i Stockholm, som ansåg, att det skulle vara klokt, om prästerna befriades ifrån kyrkoskrifningsgöromålen och att dessa i Stockholm öfverflyttades t. ex. på rotemansinstitutionen. Jag tror för min del, att dessa skrifgöromål skulle kunna öfverflyttas på andra personer, som naturligtvis skulle hafva bildning för detta sitt arbete, men som säkerligen icke därför behöfde en flerårig teologisk utbildning vid universitetet.

Utskottet har också på sitt sätt erinrat om den ekonomiska sidan af saken, och att de avgifter, om hvilka här är fråga, äro synnerligen obetydliga. Öfver den punkten har redan biskop von Schéele yttrat sig, och jag har icke mycket att tillägga till hvad han uttalat. Det vill jag dock säga, att, om utskottet anser, att det finnes något fog för en ändring af den ifrågavarande lagstiftningen, d. v. s. om yrkandet i detta afseende är rättvist, så bör man ej draga sig för att medgifva denna rättvisa, äfven om det vore blott få, som komma i åtnjutande däraf. Ty om det vore rätt, att t. ex. en miljon personer, om de tillhöra dissentersamfund, skulle slippa att betala skatt till statskyrkan, så är det enligt min åsikt lika rätt, att, om det finnes endast ett tusen personer, som tillhöra främmande trossamfund, de också böra slippa att skatta till en kyrka, som de icke anse sig vilja tillhöra. Principen är lika riktig i båda fallen. Nu finnes det emellertid icke blott ett tusen, som utträdt ur statskyrkan, utan det är ganska många tusental.

Med hänsyn till hvad biskop von Schéele yttrade angående frågan om statskyrka eller icke statskyrka, kan ju därom vara mycket att säga. Men icke är statskyrkan i och för sig någon borgen för, att kristendomen står högre i ett land, där det finnes statskyrka, än i ett land, där ingen statskyrka finnes. Ty jämför man t. ex. Ryssland, som har en mångårig statskyrka, med ett land sådant som Förenta Staterna, som icke har någon statskyrka, och ser skillnaden mellan de kristliga, moraliska och sedliga begreppen i dessa länder, så menar jag, att det är ett godt bevis för, att statskyrkan icke har så stor betydelse framför frikyrkan. För öfrigt kunna vi väl vara ense därom, att »en fri kyrka i en fri stat» är hvad vi böra sträfva efter.

Slutligen vill jag erinra om en resolution, som antogs, då denna fråga var före vid den nyligen hållna frikyrkokonferensen. Som herrarna kanske sett af tidningarna, har nämligen en sådan nyligen hållits i hufvudstaden. Denna fråga diskuterades där, och därvid fattades följande beslut, som biträdades, om icke precis af alla, så dock af det allra största antalet närvarande: »Frikyrkokonferensen uttalar som sin åsikt, att alla medlemmar af i landet existerande, af staten erkända dissentersamfund böra för sina personer samt för sin inkomst af kapital och arbete blifva befriade från skyldigheten att deltaga i underhåll af svenska statskyrkoförsamlingarnas prästerskap och kyrkliga inrättningar samt vill för den skull i hvad på den ankommer understödja den af hrr J. Byström m. fl. vid innevarande års riksdag väckta motion om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i detta ämne.»

Hvad nu till sist angår reservationen, har jag blott att uttrycka mitt erkännande till de ärade reservanter, som kommit med sitt förslag; och jag har således icke för närvarande något annat yrkande att göra, än att kammaren med afslag å utskottets hemställen måtte bifalla den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Åkerlind, Janson* i Bråten, *Hörnsten* och *Eriksson* i Bäck.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att angifva min ställning till föreliggande fråga.

I egenskap af suppleant i lagutskottet har jag haft förmånen att få deltaga i de flesta ärenden, som hittills där handlagts, men vid det tillfälle, då denna fråga afgjordes, var jag icke närvarande, och kunde sålunda icke reservera mig. Hade jag emellertid varit närvarande, hade jag gifvetvis förenat mig med reservanterna. Jag anser nämligen motionärerna hafva gifvit mycket goda skäl för sin framställning, då de påyrkat skattefrihet för främmande trosbekännare. Det kan väl näppeligen vara öfverensstämmande med rättvisa och billighet, att dissenters skola vara skattskyldiga till svenska statskyrkan efter samma grunder som öfriga medborgare. Jag tror nog äfven, att en icke ringa del af prästerskapet ogillar det och skulle vara tillfredsställd att slippa uttaga afgifter, som den kan tycka vara samvetstväng för dissenters att erlägga. Och jag föreställer mig, att de ökade utgifter för statskyrkans medlemmar, som häraf blefve en följd, komme att bäras med jämnmod, så mycket mer som det icke gäller fullständig frikallelse från utgifter till prästerskapet, då ju fortfarande dissenters skulle bidraga med afgifter för fast egendom. Såsom synes af betänkanDET, ha hvarken motionärerna eller reservanterna ifrågasatt befrielse för främmande trosbekännare från den fastighetsskatt, som framgent kan komma att åligga dem. Äfven framgår ju tydligt af förslaget, att denna befrielse icke tillkommer andra främmande trosbekännare än dem, som äro medlemmar af ett af staten erkändt trossamfund.

I likhet med den första ärade talaren, som på ett så belysande och utredande sätt redogjorde för denna fråga, skall jag bedja att få yrka bifall till reservationen.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Ehuru nu föreliggande fråga är i främsta rummet af ekonomisk natur, tror jag dock icke, att vid densammas afgörande man bör låta de ekonomiska hänsynen träda i förgrunden. För dissenters framstår frågan i första hand som en känslö- och samvetsfråga, och för statskyrkans medlemmar bör den i främsta rummet betraktas som en humanitets- och billighetsfråga. Ser man saken sålunda, skulle man ur principiell synpunkt vilja föreslå fullständig frikallelse för dissenters från alla utgifter till statskyrkan. Något sådant skulle emellertid icke vara billigt och har icke heller varit ifrågasatt, just på den grund att statskyrkans presterskap har så många borgerliga funktioner att fullgöra. Men hvad man i alla fall bör tillse, är, att dissenters i skälig mån

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

frikallas från utgifterna till statskyrkan, och hvad vi nu åsyfta är, att regeringen skulle taga i allvarligt öfvervägande, dels i hvad mån dylik frikallelse bör äga rum, och dels hvilka åtgärder böra vidtagas, för att icke genom dylik frikallelse bördor kastas öfver på deras skuldror, som icke förmå att bära dem, utan möjligen tillse, huruvida i det fallet statsverket bör träda emellan. Det kan ju hända, att det blir icke ringa utgifter för statskassan. Men äfven om dessa utgifter blifva betydande, får man dock icke draga sig därför, då det i alla fall är rättvist. Den åskädning, som nu legat till grund för motionärernas framställning i detta ämne, har också vunnit sitt uttryck i andra länders lagstiftning, ja till och med i länder hvilka vi för vår del anse stå på betydligt lägre ståndpunkt än vi. Jag vill i sådant hänseende åberopa hvad en år 1900 från Kina återvänd missionär uppgifvit: »I hvarje by äro invånarna pliktiga att underhålla tempel och teatrar men de till kristendomen omvända ha af mandarinerna blifvit befriade från dessa skatter.» Nu vill jag hemställa, om vi skola vara sämre än de hederliga mandarinerna. Jag tycker icke det vore lämpligt. Vi hafva nu i vår reservation framställt ett så billigt kraf, som att man skulle begära, att Kungl. Maj:t måtte utreda huruvida samt i så fall under hvilka villkor och förutsättningar främmande trosbekännare må kunna fritagas från skyldigheten att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlägga de här nu ifrågavarande afgifterna.

Jag^s frågar: Är icke detta så pass moderat begärdt, att man borde enhälligt kunna sluta sig till en sådan uppfattning? Förri, mina herrar, då vi hade vår vistelse i de gamla lokalerna i förra riksdagshuset, inträffade det omsider, att Andra Kammaren uttalade sig för en dylik fördomsfri uppfattning, lät vara med en den minsta möjliga majoritet, och jag hemställer, huruvida, då vi nu kommit till dessa mera ljusa och luftiga lokaler, vår syn på tingen skulle bli trängre eller om vi icke tvärtom borde få ljusare och vidare vyer.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herrar *Lindgren* i Islingby och *Nydal* instämde häruti.

Herr Hjärne: Herr talman! För motionens och reservationens syfte har jag mycket stora sympatier, men jag kan icke neka till, att det enligt min uppfattning skulle varit gagneligare för denna saks främjande, ifall reservanterna särskildt hade gått något närmare inpå de svårigheter, som äro förknippade med denna frågas lösning. Det är godt och väl, att man föreslår en skrifvelse till Kungl. Maj:t och lägger sålunda hela bördan af utredningen på regeringen. Men det hade varit ännu bättre, ifall reservanterna, genom att visa sig besinna vissa svårigheter, hade också därigenom anvisat åtskilliga utvägar, som skulle tagas i betraktande af Kungl. Maj:t vid frågans närmare utredning. Nu förefaller det mig, som om det icke vore bra, att just nu, när vi befinna oss i ljusare och luftigare lokaler, vi inskränka oss till allmängiltiga önskingar, utan som om de, som äro intresserade af en lösning af frågan i den riktning, som äfven jag anser önskvärd, bordt göra sig besvär att bemöta de invändnin-

gar, som lätt kunna uppställas. Vi skola komma ihåg, att här är icke fråga om statskyrka eller icke statskyrka, utan taga för gifvet, att vi för närvarande ha statskyrka. Då gäller det att lösa en fråga, som utgör en skiljemur emellan statskyrkans bekännare och dem, som tillhöra främmande trossamfund. Jag vill blott framhålla en olägenhet, som lätt nog kan inträffa. Om nu alla medlemmar af främmande trossamfund skulle befrias från afgifter till statskyrkans prästerskap, då kunde det ju lätt inträffa, att åtskilliga af dessa främmande trossamfund komme att ålägga sina medlemmar så ringa bördor, att det rent af vore en ekonomisk fördel att tillhöra dessa trossamfund. Det finnes sådana främmande trossamfund, och jag tänker därvid i främsta rummet på den katolska kyrkan, inom hvilken äfven de jämförelsevis små församlingarna, som finnas här i Sverige, kunna lita till stora bidrag från den allmänna katolska propagandan. Genom sådana bidrag kan naturligtvis den svensk-katolska kyrkans afgifter till kyrka och prästerskap väsentligen lättas. Då blir detta ju ett medel i kampen mellan den svenska statskyrkan och den katolska kyrkan, hvilken senare kan visa på, att det är mycket billigare att tillhöra ett katolskt trossamfund än den svenska statskyrkan. Det förefaller mig då icke lämpligt, att lagstiftningen i Sverige på det sättet sätter den katolska kyrkan i en gynnsammare konkurrensställning till vår statskyrka, än förut varit fallet. Detta är en svårighet, som jag velat påpeka. Möjligen kan den lösas på det sättet, att de främmande trossamfundens bekännare visserligen få rätt att till en del undgå afgifterna till statskyrkan, men på det sättet, att ifrån dessa afgifter, som de såsom medlemmar af svenska statskyrkan äro skyldiga att bestrida, skulle då afdragas de medel, som de ha att gifva ut för sina egna kyrkors och prästerskaps underhåll. Det är visserligen en lösning, men man kan också tänka sig, att hvarjehanda oegentligheter kunnat förekomma — det kan t. ex. i kyrkoböckerna döljas, huru mycket hvarje medlem betalar. Det förutsätter återigen en offentlig kontroll från den svenska statens sida öfver dessa främmande trossamfunds hushållning.

Detta är vissa svårigheter, som jag icke kan undgå att taga i betraktande, och jag anser, att de ledamöter af kammaren, som intressera sig för denna frågas lösning, verkligen skulle göra sig besvär att något mera sätta sig in i dess detaljer. Först då, sedan en skrifvelse, som föreslås inom kammaren, grundar sig på en utförligare motive-ring, först då, säger jag, ser jag mig i stånd att rösta för ett sådant förslag. Men såsom saken nu står, herr talman, har jag ingenting annat att göra än att yrka bifall till lagutskottets utlåtande.

Herr Hammarström: Herr talman, mina herrar! Jag ber att i likhet med herr Byström få uttala mitt hjärtliga tack till den förste ärade talaren, som här hade ordet, för hans förståelse af saken och för hans vilja att skipa rättvisa åt alla håll.

Hvad åter beträffar den andra talaren, min ärade vän på Kalmarlänsbänken, undrar jag, om han icke förde oss in på ett område, som icke alls föreligger. Jag kan icke se, att det är skäl att tala om förhållandena, sådana som de hafva varit på 16- och 1700-talen med

*Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
avgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.*
(Forts.)

*Angående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
avgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.*

(Forts.)

matskott, påskpenningar och andra afgifter till prästerskapet, ty motionens innebörd pekar ju icke på en utredning, som skulle vara retroaktiv, d. v. s. röra förhållandena, sådana som de hafva varit under förflutna tider, utan motionen hänför sig till för handen varande förhållanden. Jag förstår mycket väl, att han med hela sin långa utredning och med sina beräkningar syftar att *bagatellisera* frågan; och det medgaf han ju för öfrigt själf i slutet af sitt anförande, i det han sade, att saken är så ytterst enkel och att det gäller så ytterst litet. Men det är icke här fråga om skattebeloppen och deras storlek, utan det är fråga om *rättvisa*. Det är icke de större eller mindre summorna, om hvilka det här kan vara fråga, utan, som sagdt, det gäller att få rättvisa till stånd inom vår lagstiftning och inom vår rättsskipning.

Det har ofta här i kammaren fällts ett uttryck, som rent af blifvit bevingadt, nämligen uttrycket: sekelgamla orättvisor. Man har hela den tid, som jag har haft äran tillhöra Riksdagen, arbetat för att utjämna dessa sekelgamla orättvisor. Och detta har skett undan för undan. Det var heller icke mer än för några dagar sedan, som Riksdagen fattade ett beslut, hvilket just gick i den riktningen. Det var då fråga om, hvilka skulle bidraga att bygga skolor och kyrkor o. s. v. Ehuru fordom jordbruket ensamt var ålagdt att bära denna skattebörd, ligger det väl i sakens natur, att, sådana de nuvarande förhållandena och ställningen äro, det icke längre finnes rim och reson i detta onus, utan rättvisan fordrar väl, att de, som betala skatt till kommunen, också skola bidraga till ifrågavarande kostnad. Men så rättvis — och påtagligt rättvis — som denna reform var, mötte dock äfven den motstånd från en framstående man med ledande ställning inom statskyrkan, i Första Kammaren. Vi se således, att man gör sina försök att hålla igen, när det är fråga om att jämna ut orättvisor.

Det har nu blifvit så mycket sagdt i frågan, att det icke är mycket att tillägga, men jag ber dock att få göra en liten axplockning bland kärnvarna.

Min ärade vän, herr Redelius, sade, innan han slutade sitt anförande, att man kan gå ur statskyrkan och på detta sätt komma ifrån att erlägga afgifterna i fråga. Men det är detta man *icke* kan. Han insinuerade också, att han icke ville vara med om, att några andra finge blifva befriade från beskattning till statskyrkan än de, som verkligen tillhöra ett *legaliseradt* främmande trossamfund. Ja, det är just *detta*, som i motionen föreslås, och jag förstår därför icke, hvarför man skall polimisera just i det fallet.

Med afseende å utskottets betänkande har biskop von Schéele så grundligt nagelfarit detsamma, att det kan vara obehöfligt att vidare inlåta sig därpå, men jag skall dock be att få yttra ett par ord med anledning af några rader i detta betänkande, hvilka äfven han påpekat. Det står nämligen där på sid. 10 längst ned: »Så länge den evangelisk-luterska kyrkan är en statsinstitution, torde hvarje svensk medborgare vara skyldig att bidraga till densammas upprätthållande». Det var mycket klokt, att utskottet valde det milda ordet »torde», ty det innebär väl icke något bestämdt påstående, hvadan jag icke heller skall inlåta mig på någon vidare pole-

mik i det afseendet. Men jag instämmer till alla delar uti hvad den första ärade talaren hade att säga rörande denna sak. Ja, vill man stärka statskyrkans ställning, då främjar man icke det syftemålet genom att sätta makt i rättens ställe. Här är det nämligen endast fråga om *rättvisa*. Och då man här nyss talade om det *obetydliga* uti skatterna — att det är ingenting att tala om — medgifver jag fullkomligt, att det icke är en stor sak det gäller, åtminstone när man tänker på de stora summor, som dissenters, de främmande trosamfundens bekännare, frivilligt skjuta tillsammans för att främja den verksamhet, som de själfva bedrifva. Då man jämför dessa summor med de skattebelopp, om hvilka här är fråga, blifva ju dessa senare endast småsaker. Och det är därför alls icke någonting att tala om. Men jag ber dock att få stryka under hvad den ärade reservanten nyss sade; det är för dissenters en samvetsfråga och en fråga af sådan innebörd, att vi icke gärna kunna begära att allmänheten skall förstå och fatta den. Det är först när man fått någon erfarenhet om den saken, som man kan sätta sig in i densamma.

Jag ber emellertid att få yrka bifall till den utaf herr Zetterstrand m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Hedin: Herr talman! Det är en bedröflig sak detta skådespel, som började uppföras 1872 för första gången. Då hette det: Såvida man skall behålla en statskyrka, vill upprätthålla en sådan o. s. v. Och detsamma står ännu i dag att läsa, uttryckligen, i detta betänkande — att statskyrkan således skulle hänga därpå, att man tager skatt utaf dem, om hvilka man dock för länge sedan genom statens lagstiftning har erkänt, att de, liksom statskyrkan, fylla ett ändamål, som väl får sägas vara nationens religiösa och moraliska framsteg. Man har genom den nu i landet härskande lagstiftningen erkänt, att detta ändamål uppfylles ej uteslutande af statskyrkan. Det uppfylles också utaf frikyrkorna. När så är, är det då möjligt att med några sofismer bemantra hvad man gör, nämligen en orättvisa, då man låter dem skatta äfven till en institution, som de icke vilja veta af? Nej, det *är* orättvisa. Och därmed har man också gjort ett det svåraste hugg uti den religionsfrihetsprincip, till hvilken man kan påstå, att Sverige omsider har slutit sig. Eller hvad skall detta vara då, enligt det sätt att argumentera, som lagutskottet har begagnat nu i ett par och trettio år? Är det icke ett förklarande, att skatt till statskyrkan från dissenters är en skyddstull för samma statskyrka? Skall hon kännas vid, att hon behöfver den? Det är en dubbel skattskyldighet, säger jag, ty det är icke möjligt att komma från detta, att staten erkänner frikyrkorna såsom fyllande inom sitt område samma ändamål, som statskyrkan för öfrigt har, och denna dubbla skattskyldighet kan väl ingen försvara i något annat fall.

Huru skall den då försvaras i detta? Under tiden fortfara vi såsom under långa tider förut att skryta med Sveriges stora förtjänster om den allmänna religiösa friheten. Det, säger man, hör till Sveriges stora tid, dess största tid, att vi gjorde mera än någon annan för att försvara den högsta och främsta af all frihet, samvetets frihet. Nej, vi ha icke gjort det mera och bättre än andra. Det

*Angående
befrielse för
främmande
trosvägnare
att erlägga
afgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.*

(Forts.)

*Anjående
befrielse för
främmande
trosbekännare
att erlägga
avgifter till
svenska stats-
kyrkan och
dess präster-
skap.*

(Forts)

finnes ett land, som gjort det mera och bättre än vi — Holland. Och vi ha på samma gång visat, huru blandadt det intresse var, som förde svenska härar till Tyskland. Geijer varnade på sin tid för detta skryt, men det har fortfarit. Han erinrade, att detta stora krig var kyrkornas strid om religionen, furstarnes strid om politiken och, icke minst, soldaternas krig för krigets egen skull. Hvad därmed menas behöfver man icke tveka om, då man besinnar, huru många år kriget förlängdes under tvister om, hvem slutligen skulle betala ersättningen eller satisfaktionssumman. Det var penningintressen, politiska intressen detta och af den lumpnaste beskaffenhet. Därmed behöfver icke nekas, att det var höga intressen, som i allt fall från början förde Gustaf Adolf till de tyska slätterna. Men det kan vara på tiden, att man slutar upp med att skryta öfver deltagandet i ett krig, som inom så kort tid blef förvandladt till någonting helt annat, än det från början skulle vara och som man fortfarande ger det ut för. Det är i det hela på tiden, att man börjar att icke helt och hållet lita på den ultra-protestantiska historieskrifningen. Liksom det är en nations skyldighet att icke genast underkänna de nationella synpunkterna i ett annat folks historia, med hvilket man varit i krig, så är det den ena religionsbekännarens skyldighet att icke utan vidare förkasta hvad från en annan religiös krets kan sägas om dessa ämnen, som vi upphöja till ära och glans för oss. Vi böra icke underlåta att något fästa afseende vid hvad den besegrade delen tänker och tycker. Man bör icke läsa uteslutande hvad den ena har att säga, icke endast dem, som haft att skriva äreminnena. Man skall höra också hvad som säges från deras sida, som under alla dessa decennier sågo mellersta Europa härjadt och förstördt i sådan grad, att man knappast finner något liknande i den nyare tiden: man får gå tillbaka till hungersnöden i slutet af medeltiden för att finna något sådant. Det går icke an att låta detta hvila öfver det nutida Sverige, som vore det ett förräderi mot dess gamla så kallade stora minnen att icke tillåta sig själf att göra rättvisa mot en nyare tids åskådningssätt. Och den rättvisan göra vi icke förr, än vi medgifva dem, som icke vidare vilja tillhöra den svenska statskyrkan, utan inträda i annat trossamfund, frihet från att skatta utom till sina egna församlingar äfven till den svenska statskyrkan.

Det är i själfva verket icke mera än billigt, att vi lära oss inse, att dessa säkerligen i allmänhet mindre bemedlade män och kvinnor ha visat oss ett skådespel, som är sällsynt i våra dagar. Ty hvad är det man nu för tiden dyrkar, hvad är det man ligger på knä för? Jo, penningarne, förvärfvade på hvilket sätt som helst. Men våra frikyrkliga medborgare, som öppet bekänna en tro, som i början rent af förhånades i vårt land, ha visat oss exemplet af personer, som utom öfriga olägenheter åtagit sig äfven detta, visat, att, äfven om det skulle kosta dem dyrt, de likväl ville med sina små tillgångar i främsta rummet upprätthålla det, som för dem har det högsta värde i världen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Redelius: Herr talman! Med anledning af de två föregående talarnes anföranden ber jag att få svara några ord.

Jag vill då först erinra om den bestående rättsprincipen, att hvarje församling aflönar sitt eget prästerskap, samt underhåller sina egna kyrkor och tjänare. Detta gäller hvarje särskild församling, äfven dissenters. Det har jag uttryckligen betonat hvarje gång jag yttrat mig i detta ämne. Jag har aldrig satt i fråga, att någon församlingsmedlem skulle betala till två församlingar. Något sådant existerar icke heller, så vidt jag vet.

Jag säger till dissenters: det vore en fördel för oss, som vilja tillhöra statskyrkan, om ni, som äro främmande trosbekännare, ville gå ut ur statskyrkan och bilda egna församlingar. Då kunde statskyrkan och dessa främmande trosbekännare få sköta sig hvar för sig och hade ingenting med hvarandra att skaffa. Och det påstår jag vara i enlighet med billighet och rättvisa, att hvar och en betalar sitt. Att så är torde väl ingen bestrida, ty det *kan* icke bestridas.

Angående befrielse för främmande trosbekännare att erlægga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap.

(Forts.)

Herr Hammarström: Herr talman! Den föregående talarens anförande påminner om en sak, som vi nog litet hvar minnas, nämligen hans förslag, genom motion vid en föregående riksdag, att dissenters skulle få understöd eller hjälp af staten för att aflöna sina pastorer. Han vill göra frikyrkorna till statskyrkor, men frikyrkorna vilja icke vara med om något sådant, utan be att få slippa.

Här väcktes för öfver 30 år sedan en motion i frihetsvänlig riktning. Motionären, som icke fått understöd af lagutskottet, slutade sitt anförande i kammaren med att säga, att »frågan hör till dem, som icke kunna falla, den skall nog bana sig väg fram min bön och mitt ord förutan»; så vill jag ock säga med afseende på den föreliggande frågan. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Byström. Herr talman! Herr Redelius frågar: hvarför träda icke dessa främmande trosbekännare ut ur statskyrkan? Därtill vill jag svara: jo, därför att de anse lagstiftningen vara sådan, att de icke vilja eller kunna utträda enligt densamma. Men om lagstiftningen genom svenska Riksdagen och öfriga, som ha med den att göra, blir bland annat sådan, att de befrias från dessa utskylder, så skulle det ju kunna befrämja detta utträde, som af somliga anses så önskvärdt. Det skulle bidraga att klara ställningen mellan statskyrka och frikyrka. För öfrigt hafva ju ej få redan utträdt ur statskyrkan, ehuru de därigenom förlorat en del rättigheter. Så har ju t. ex. metodisterna i allmänhet ställt sig den nu varande dissenterlagen till efterrättelse.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Zetterstrand afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering

likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande n:o 17, bifaller den af herr Zetterstrand afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Voteringen utföll med 89 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställen bifallit den af herr Zetterstrand afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Följande till kammaren inkomna skrifvelse upplästes:

Till Riksdagens Andra Kammare.

Sedan Riksdagen den 22 sistlidne februari utfärdat förordnande för mig att i vissa fall förvalta justitieombudsmans-ämbetet och detta förordnande under gårdagen blifvit mig tillständt, får jag härmed — jämte det jag uttalar min tacksamhet för det förtroende, som kommit mig till del — vördsammast förklara, det jag af flera skäl icke kan åtaga mig att, därest så skulle påfordras, inträda i utöfvandet af nämnda ämbete och därför nödgas afsäga mig det erhållna förtroendet.

En skrifvelse med enahanda innehåll är af mig denna dag af-låten till Riksdagens Första Kammare.

Stockholm den 1 mars 1905.

Ivar Ernberg.

Kammaren beslöt lägga skrifvelsen till handlingarna, hvarjämte kammaren efter hemställan af herr talmannen, som förmälde sig hafva om tiden för valen samrådt med Första Kammarens talman, beslöt att nästa lördag den 4 innevarande mars företaga val af tjugu-fyra valmän för att utse efterträdare till Riksdagens justitieombudsman äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,36 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då detta plenum enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem

Herman Palmgren.